

TÕRVAKATEST KULTUURI- JA HARIDUSELU EDENDAJAD SAID PRESIDENTILT TEENETEMÄRGI

Karl Kirt

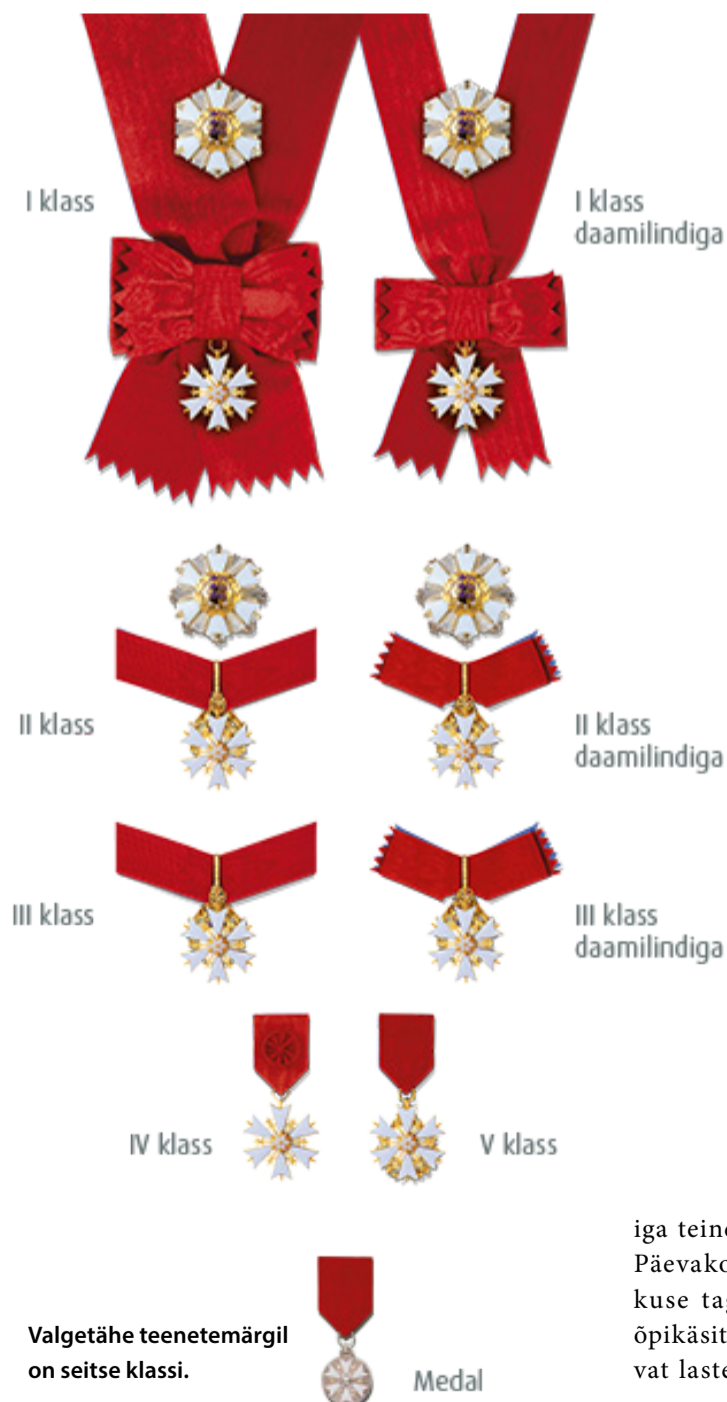
Vabariigi President andis sel aastal 114 inimesele teenetemärgi. Nende seas oli kaks tõrvakat: Anneli Rants ja Ülle Juht.

Mõlemale omistati Valgetähe IV klassi teenetemärk. Valgetähe teenetemärk antakse riigiteenistuses või kohaliku omavalitsuste teenistuses olevatele isikutele, samuti majanduse, hariduse, teaduse, kultuuri või spordi alal osutatud teenete ning saavutuste tunnustamiseks.

Keelekümblyse edendamine 2001. aastast

Anneli Rants on Tõrvas sündinud ja lõpetanud siin keskkooli. Edasised õpinguteed viisid teda Tartusse, kus ta lõpetas Eesti Põllumajanduse Akadeemia veterinaariateaduskonna ning hiljem Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna. Peale lõpetamist siirdus ta Valgamaale, kus ta töötas aastatel 1985-1995 Helme Kutsekoolis õpetajana. 1995. aastal osutus ta valituks Valga Linnavalitsuse haridusnõunikuks ning hiljem sai temast haridus- ja kultuuriameti juhataja. Sellel ametil töötas ta 2017. aasta lõpuni. Elutee viis edasi hoopis Sillamäele, kus ta on töötanud nüüd juba pea kaks aastat linnavalitsuse haridus- ja kultuurisakonna juhatajana.

„Uudis teenetemärgi saamisest tuli ootamatult, aga suure ja meeldiva üllatusena. Esialgu ei suutnudki seda uskuda, samas olin väga rõõmus. Hea meel on teada, et mu tööd on hinnatud nii kõrgel tasemel,“ kirjeldas emotsioone Rants. „Minu töös pole üksi võimalik tulemusi saavutada, tulemused on tulnud ikka koos meeskonnaga,“ lüüsis ta. „Mul on elus õnne olnud ja olen saanud

koostööd teha väga paljude heade, aktiivsete ning säravate inimestega.“

Annelit tunnustas president keelekümblyse edendamise eest. „Olen keelekümblysega seotud alates 2001. aastast kuni tänaseni ja mul on hea meel, et programm on olnud väga edukas,“ rääkis ta keelekümblysest. „Programmi käivitamine ja alustamine Valgas polnud lihtne. Tutvustasime vene õppekeele koolis ja lasteaia keelekümblysmetoodikat, aga lastevanematel ja õpetajatel olid hirmud, mis oli ka loomulik. Kardeti, et lastest kasvavad n-ö „poolkeelsed,“ kes ei saa korralikult selgeks ei emakeelt ega ka eesti keelt ning kannatavad ainealased teadmised. Hirmud said maandatud läbi erinevate tegevuste ning 2001 algaski Valgas keelekümblyse aeg, kus minu roll oli pikki aastaid olla eestvedaja ja vahel ka tagant tõukaja,“ ütles Rants.

Haridusvaldkonnas väljakutse vananev õpetajaskond

Nüüdne töö Sillamäel pakub sarnaseid väljakutseid nagu iga teine sama suurusega omavalitsus. Päevakorras on haridusvõrgu kestlikuse tagamine, arvestades muutuvat õpikäsitust, hariduspoliitikat ja kõikumist laste arvu. „Eesti haridussüsteemi

- Teenetemärke saab sellel aastal 114 inimest.
- President allkirjastas otsuse Antarktikas.
- Teenetemärgid antakse üle 21. veebruaril Noblessneri valukojas Tallinnas.
- Valgetähe teenetemärk on asutatud 1936. aastal eesti rahva vabadusvõitluse mälestamiseks.
- Valgetähe teenetemärgil on seitse klassi, neist kõrgem I klass.
- I klassi teenetemärk on näiteks Gerd Kanteril, Kristina Šmigun-Vähil ja Ingrid Rüttilil.

üheks peamiseks probleemiks on vananev õpetajaskond, mis mõjutab oluliselt just suurte linnade väliseid piirkondi, kus kvalifitseeritud personali leidmine on suur väljakutse,“ tões Rants.

Küsimusele, kuidas ta hoiab end kursis koduvalla tegemistega, ütles ta, et tänapäeva interneti- ajastul on see väga lihtne. „Õhtuti vaatan ja loen arvtist, mis kodukandis toimub. Tihe suhtlus on ka endiste töökaaslastega Valgast.“ Praegu jagabki ta oma aega põhiliselt Sillamäe ja Tõrva vahel. Tööpäevadel tuleb olla Ida-Virumaal, nädalalõpus kodus Tõrvas.

jätukub LK 5

LAPSED, HARIDUS JA ~~POLIITIKA~~

Egon Ilisson

Olen sisserrännanu. Tallinnast tulla Tõrva on paljude jaoks ehk kummaline käik, sest liiklus käib enamasti teises suunas. Aga sõita tühja teed pidi lõunasse, vaadates samal ajal, kuidas kõik põhja poole vuravad, on tegelikult vabastav - minu jaoks oli see lihtne otsus.

Ainus, mis ma selle puhul kahetsesin, oli see, et ma ei saanud seda varem teha. Et minu kooliaeg ei möödunud Tõrvas. Ikka ja jälle kuuled toredaid lugusid selle kohta, kuidas Tõrvas tehti koos ühiseid väljasõite festivalidele, osaleti erinevates trennides, huviringides, nauditi looduslikke võimalusi. Tallinnas käidi koolis, siis said korraks koju, siis tuli sõita ühte või teise linna otsa tunnike, et saada trenni ning siis tunnike rännuteed tagasi koju - õppima ja magama. Kui soovisid näiteks suusatada, siis oli vaja kompsud kaasa tarida ja sõita kitsas ühistranspordis veelgi kaugemale. Lisaks sellele oli Tallinnas konkurents nii julm, et kui tahtsid spordis või olümpiaadidel poodiumile tõusta, siis pidid olema noortekondise või rahvusvahelise olümpiaadi lävepakul. Valgamaal on asjad teisiti - minu silmis paremini.

Siin on lastel võimalus ennast paremini realiseerida ja väiksem oht kaduda massidesse. Siin ei ole sa igas asjas "Harju keskmine", siin on võimalus leida endale see asi, milles oled "Valgamaa parim".

See, kui oled Tallinna füüsikaolümpiaadil 11. kohal, ei tekita emotsiooni. Valgamaal olla aga hõbeda peal on päris uhke tunne, motiveeriv, erialast huvi tekitav. Selle tulemusena, millega siin võidetakse spordis meistritiitleid, ei saa teinekord Tallinnas isegi finaalis. Ma tean seda seetõttu, et suvevaheaegadel sain palju mõõtu võtta siinsete kohalike noortega. Tulla 15-aastaselt täiskasvanute seas maakonna meistriks oli ikka kõrvust tõstev tunne küll - see annab jõudu aastateks.

Ja sellised võimalused on eelis meie kohalikele lastele. Tänu inimlikumale konkurentsile on meil võitjate kujunemine oluliselt lihtsam. Kui täna olid sa keemiaolümpiaadil 15. kohal, siis homme bioloogias on ikkagi hea võimalus jõuda tippu. Ja kui sa hakkad ühel hetkel siin võitma, võid rühkida enda teel nii läbi oma maakonna, riigi, kuid miks mitte ka maailma. Meil on selleks ju ka suurepäraseid näiteid ja eeskujusid.

Meie lapsed on nutikad!

Kui ma käisin esimeses klassis, siis õnnestus mu tublil emal, tänu kellele mulle tundub, et üksikemad on kõikvõimsad, leida korter kesklinna. Aga kuna ma kooliteed olin varem alustanud Lasnamäel, siis oli mul vaja vähemalt esimene aasta iga päev sõita pool tundi kooli ja tagasi - kahe bussiga. Ja kooli mindi siis kuueselt.

Loomulikult on vanematel alati hirm, kui lapsed selliseid pikki retki peavad üksi ja tiheda liiklusega Tallinnas kooliminekuks ette võtma, aga ega mingit paremat lahendust pole. Me ei hakka ju neid ometi iga päev autoga kooli tarima (kõigil polegi autosid) - me ei kasvata ju oma lapsi vati sisse. Tuleb süda külmaks

teha, paar korda lapsega kaasas käia, näidata talle silmatorkavamad majad ja objektid ära, millega peatuste vahel orienteeruda, ning siis juba usaldada. Ja uskuge mind, kuueaastased on nutikad, me isegi olime kuueselt nutikad... 10 kilomeetrit, 15 peatust... polnud probleemi! Minu teada on seni kõik kuueaastased saanud rahulikult hakkama ja ainsad, kes paanikasse satuvad, on nende vanemad. Seetõttu paneb natukene õlgu kehitama, kuulates, et Tõrva valla lapsed justkui ei ole võimelised koolibussile istuma ning sellega kooli või koduteed läbima. Et distantsid oleksid justkui kosmilised. Arengukava tutvustamisel ütles õpetaja Liia Ortus kenasti, et tähtsam on tekitada see turvatunne, et laps saab Taageperalt, Alalt või mõnest teisest väiksemast külast kenasti kooli ja koju. Tegelikult me ju teame, et hariduse/huviringide ja muude lapse arengut toetavate asjade puhul on Tõrvas võimalused vähemalt hetkel paremad. Ja seda võimalust kasutavad ka praegu paljud väljaspool linna elavad lapsed.

Muinasjutuliseks kooliks?

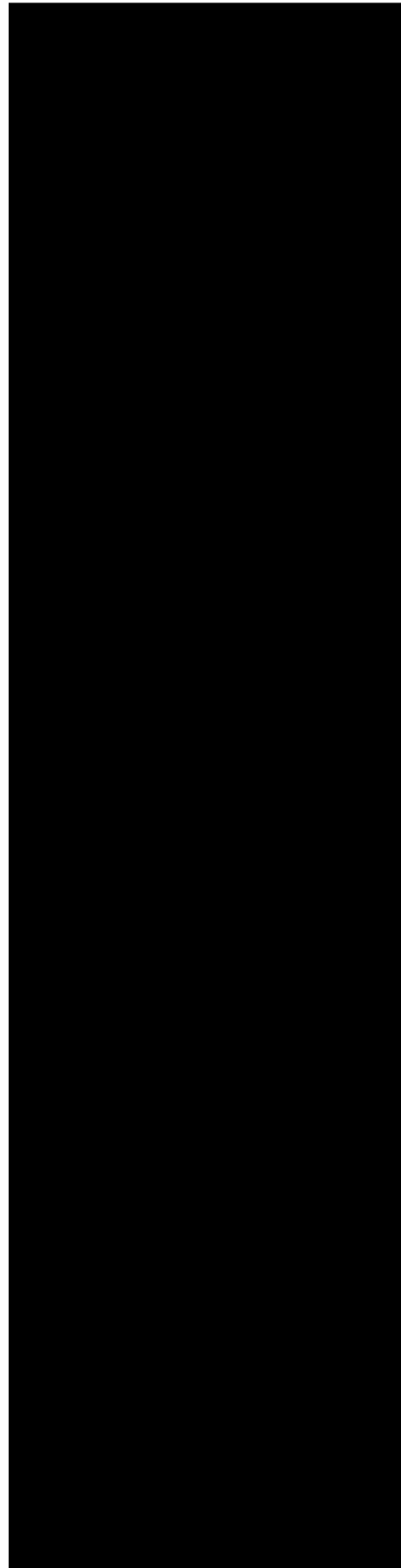
Olen Ala kooli külastanud. Korra siis, kui oli koolivaheaeg, ja korra siis, kui toimus õppetöö. Olen teinud ajaleheveergudel kooliperega koostööd ja võin öelda ainult positiivseid ja kiitvaid sõnu meie suhtluse kohta. Loen Ala kooli põnevate ürituste kohta, vaatan galeriisid ja näen entusiastlike noori inimesi, tegusaid õpetajaid.

Ala kooli kõige suuremaks väärtuseks ongi õpetajad ja õpilased. Aga täpselt sama väärtuslikud nagu nad on Alal, on nad ka Ritsus või Tõrvas. Me võime rääkida, et koolihoone on ajalooline ja 100 aastat kooli on aukartustäratav pikaajalisus. Loomulikult on, aga hoone ei ole traditsioonid, traditsioonid on inimesed selle sees. "Kui need seinad vaid oskaksid rääkida," on kliše. Kui me üritame üles pütitada igat hoonet, mis maamunal kaua aega on vankumatult seisnud või milles on midagi olulist tehtud, siis ühel hetkel on see ikkagi surnud lehma lüpsmine.

Ala kool ei ole pelgalt koolimaja, Ala kool on endised ja praegused õpilased selle sees. Ala kool on mälestused, lugematud emotsioonid, vilistlaste tõelised edulood - neid ei võta keegi ära. Kui see kõik nüüd panna väiksemasse, kontsentreeritumasse, nunnumasse pakendisse, jätkuksid need edulood ja emotsioonid ikkagi. Ja see ei pea ilmingimata asuma Alal.

Kas olete käinud kunagi Halliste või näiteks Hargla koolis? Mina olen juhtunud mõlemasse ja mõlema puhul on selline tunne, et sinna võikski jääda. Mõlema puhul on tekkinud mõte, et ma oleks tahtnud lapsepõlves just sellises koolis käia, sest taolised maakoolid toovadki noori peresid väikeasulatesse elama. Ja isegi needsamad koolid võitlevad oma eksistentsi eest kõvasti. Kas Ala kool on selline? Andke mulle andeks, aga praegusel kujul ei ole. Aga seda ei taha me keegi endale väga tunnustada. Kui aga suudetaks Alal vormida selline maagiline õhkkond, siis usun, et noored pered vaataksid ja julgeksid ka kolida maale - jäädagi maale. Eriti arvestades seda, et on ju kohe üle hoovi meie valla ja ehk kogu Lõuna-Eesti üks eesrindlikumaid külasid Taagepera näol.

Aga sellepärast, et meid natukene raputada ja sundida midagi muutma, oligi vaja inimest väljaspoolt, kes meile seda ütles. Hariduse arengukava koostaja Helina Kibar tegi väga

head tööd. Tegi head tööd kasvõi seepärast, et mitte keegi meie kohalikest haridustegelestest või analüütikutest poleks julgenud neid asju välja öelda ega seda kurbmängu lauale servereida. Kodus oma abikaasale või saunalaval sõpradele ikka räägitakse, et me peame kusagilt kokku tõmbama, me ei saa igavesti lükata edasi paratamatut. Aga kui seda oleks vaja välja hõigata laval (mitte enam saunas) tuhandete inimeste ees, siis ei astuks keegi omadest esile. Sellepärast oligi Helina Kibar meie jaoks justkui märter. Ta ütles seda, mida paljud mõtleavad, seda, mida paljud näevad, teavad ja endale kurbusega ka tunnustavad.

Kas on vaja teha poliitikat?

Kuidas ma sain aru, et see kõik, mis Tõrva n-ö haridusreformi puudutab, on tegelikult möödapääsmatu? Eks ikka puhtalt kõige elementaarsema loogika pealt. Igasugune sulgemine, koondamine, likvideerimine, lammutamine on poliitiline enesetapp. Mitte ükski poliitik ei taha võtta vastu otsust midagi sulgeda. Ei poliitikuna ega ka inimesena.

Kui sa pole enam isegi tulevikus vallavalitsuse või volikogu liige, siis oled sa mõnede jaoks igavesti mees/naine, kes pani meie armsa koolikese kinni. Kes tahaks kanda seda koormat, kes sooviks vaadata otsa neile vihastele nägudele? Meil seisab pilkude peitust mängides seetõttu üks teine, pika ja väärka ajaloo, kuid varisemisohelik koolimaja keset Tõrva linna, sest mõned head aastad tagasi ei julgenud keegi astuda ette ja öelda, et kahjuks on see peatükk läbi. Ei julgenud teha poliitilist suitsiidi.

Aga nüüd miskipärast julgetakse rääkida üsna valjuhäälselt sellest, et Ala kool oma praegusel kujul ei ole jätkusuutlik. See annab märku, et ollakse tõepoolest raamatu viimastel lehekülgedel. Ja kui keegi kohe ei leia head plaani, kuidas seda edasi kirjutada, siis tulebki lõpp kätte ja kaaned sulguvad ise. Aga et seda lõppu raskemaks ja dramaatilisemaks teha, on ka poliitikuid, kes on otsustanud nurkamängitud veel kaigastega uhmerdama hakata. Haridusreform on ainult ja ainult haridus, ainult ja ainult lapsed. Siin ei ole vaja poliitilisi lõua- haake lajatada ega poliitilist krediiti ammutada. Eriti kui see teeb tuleviku (ja ehk ka uute) otsustajate elu lihtsamaks - süd ametu otsus on nende eest ära tehtud. Minu kõrvus on see kurbade naer, mis hetkel taustalt kõlab, ja ma siiralt loodan, et haridusteema jääb igasugustest poliitilistest mängudest ja arveteklaarimisest kõrvale. Palun!

Koolipere on endiselt väärtus

Mu enda plika sai mõni päev tagasi seitsmeks ja alustab sügisel kooliteed Sakus. Koolis, kus on pea 1500 õpilast ja iga aastaga tuleb aina juurde. Olen temalt ikka uurinud, et ehk tahaks tulla Tõrva kooli - parem ikka oma külas esimene kui suures linnas viimane. Kuigi ta armastab meie linnakest väga ja tuleb siia igal võimalusel hea meelega, siis valib ta ilmselt koolitee alustamiseks Saku. Kui see oleks läbinisti minu teha, siis ma valiksin loomulikult Tõrva. Kui küsite, kas ma valiks selleks kooliks Halliste, Hargla, Riidaja, Hummuli või Ritsus, siis ma vastaks - miks mitte. Kui küsite, kas ma valiks selleks kooliks Ala, siis ma ei julgeks seda küll välja öelda. Kui te aga küsite, kas ma sooviksin, et teda õpetaksid praegused Ala kooli õpetajad või tema klassikaaslased oleksid praegused Ala kooli õpilased - absoluutselt!

Ala kooli ei ole suletud, hetkel ei tea, kas see üldse juhtub. Aga teada on see, et midagi on vaja muuta, paremaks teha. Kas see on siis praeguse koolimaja rekonstrueerimine, mõne muu ja kompaktsema hoone sisseseadmine või mõni kolmas lahendus, aga sellega tuleb tegeleda. Meil on palju tarku päid, kes ilmselt need nüüd ka kokku panevad, et leida parim lahendus. Lahendus, mis ei sisalda emotsioone, vaid on praktiline ja jätkusuutlik.

Selget pead, tarku otsuseid ja... armastage!

ROMET KIVI NÄITAS VÕIMU - LANGES KA EESTI REKORD!

Egon Ilisson

Tõrva kergejõustik on olnud viimastel aastatel tähelepanu keskpunktis. Lisaks sellele, et meie odaviskajad vallutavad maailmaareene, on pealekasv samuti vägev paistmas. Romet Kivi tõestab, et ootus uuest olümpialootusest on vägagi reaalne.

Viimastel aastatel suurepäraseid tulemusi näidanud Romet Kivi on astunud sellel hooajal veel sammukese edasi, millest annab tõestust tõeline ülemvõim Eesti talvistel meistrivõistlustel veebruari esimestel päevadel Tallinnas, Lasnamäe kergejõustikuhallis toimunud mõõduvõitluses 14-aastane Tõrva gümnaasiumi õpilane mitmekülgne, mille krooniks oli kaks kuldmedalit.

Lühikeses ja pikas sprindis

U-16 vanuseklassis näitasid juba eeljooksud, et Kivi on finaale silmas pidades favoriit. Kindlalt võitis ta

Romet Kivi on omavanuseliste Eesti tipp.

oma eeljooksu ajaga 7,37, mis oli selgelt parem kui järgmise noormehe 7,51. Ka finaalides pidas närv vastu ja sama ajaga võitis Kivi selge eduga teiste ees Eesti meistritiitli.

Ka pikemal distantsil ehk 400 meetris oli Kivi favoriitide hulgas ja startis kõige tugevamas jooksus. Ta võitis selle kindlalt ajaga 52,84, edestades hõbemedalisti rohkem kui sekundiga.

See ei jäänud aga Kivil viimaseks stardiks. Juulis 15-aastaseks saav noormees võitis veel 200 meetri jooksus hõbemedali ajaga 23,89 ja kaugushüppes tuli neljandaks tulemusega 5,81.

Jõudu jätkus ka rekordiks

Spordiklubile Viraaž, keda Kivi esindas, ei jäänud need aga ainsateks medaliteks. Ka Bianca Uhtjärvi suutis joosta ennast hõbedale 1500 meetri jooksus. Nii kurnaval alal oli endast aasta vanematega võidu

jooksnud Ühtjärve lõpuaeg 5.14,61.

Teistest tulemustest tasub kindlasti äramärkimist päev varem alles 14-aastaseks saanud Jakob Elango kuues koht U16 kõrgusüppes (165 cm) ja Ragnar Silla kaheksas koht U14 kuulitõukes tulemusega 9,62. Tublisid sooritusi näitasid ka Heidi Pruus, Isabel Lillo, Károli Padar ja Keili-Kessu Küla.

Raske võistlusgraafik aga ei lasknud ennast segada ja juba kaks päeva hiljem jooksis Romet Kivi täiskasvanute konkurentsis Martin Kutmani mälestusvõistlustel. Rahvusvahelises jooksus, kus muuhulgas jooksid ukrainlane ja valgevenelane, lõpetas Kivi kolmandana, aga tänu tugevale jooksule püstitas U-16 vanuseklassi Eesti rekordi numbritega 37,58. Eelmine rekord, mis kuulus tänavusele seitsmepäevase maailma edetabelijuhile Johannes Ermile, sai löödud ligemale sekundiga.

ALGUSE SAI SISEORIENTEERUMISSARI

Orienteerumisklubi Käbi korraldatav orienteerumissari on toimumas kuuendat aastat ja tänavu mitmete uuendustega. Nüüdseks on toimunud kaks etappi.

Ette on valmistatud uued rajakaardid, mis viivad orienteerujad kogu hoonesse kontrollpunkte otsima. Varasematel aastatel on piiratud vaid hoone ühe korrusega, kuhu kontrollpunktid paigaldati. Uus on ka võistluse ajavõtustüsteem - nimelt soetas klubi huvihariduse toetusest ajavõtustüsteemi, mida esmakordselt ka kasutati. Varasemalt on kasutusel

olnud sedelisüsteem, kus kontrollpunktide koguti vastava numbriga sedel ja ajavõtt toimus stopperiga. Nüüd aga sai kasutada elektroonilist ajavõttu, kus osalejad kasutasid kiipi, millega registreeriti start ja kõik läbitud kontrollpunktid ning finiš.

Tõrva Avatud Noortekeskuse ruumid paiknevad kolmel korrusel ja nii olidki põnevad rajad maha märgitud kõigile kolmele korrusele. Osalejal tuleb oma kaardilt kontrollpunkti asukoht otsida ja siis ka hoonest vastav punkt leida. Nooremate rajad olid veidi lihtsamad ja

vähemate kontrollpunktidega, aga juba kogenud orienteerujatel tuli läbida 11 kontrollpunktiga keerukam rada.

Kokku läks esimesel etapil rajale 79 huvilist, enim oli osalejaid vanuseklassis M 14, kus tulemuse sai 12 poissi. Finišis sai iga osaleja magusa osavõtuauhinna ja kõrremahla.

Täname ürituse toetajaid Tõrva Vallavalitsust ning kultuurkapitali Valgamaa ekspertgruppi.

Viimane etapp koos kokkuvõtete tegemise ja autasustamisega toimub 7. märtsil Tõrva Spordihoones.

OODATAKSE FOTOSID ARHITEKTUURIBIENNAALILE

Veneetsia 17. arhitektuuribiennaali esindava ekspositsiooni „Vääriskas kahanemine“ autorid kutsuvad kõiki eestimaalasi üles saatma fotosid viimastel aastatel „Eesti Vabariik 100“ arhitektuuriprogrammi „Hea avalik ruum“ raames valminud linnaväljakutest ja -keskustest Tõrvas, Põlvas, Valgas, Raplas, Võrus, Kuressaares, Elvas ja Rakveres.

“Kutsume üles pildistama nimeetatud linnade uuendatud keskusi

ning inimeste ja elu toimimist nendes. Tähtis on, et foto kannaks emotsiooni, sellel oleks näha inimesi nautimas ja kasutamas uut linnaruumi,” ütles ekspositsiooni üks autoritest arhitekt Kalle Vellevoog.

Eelistatud on horisontaalsed fotod ning pilte saab 31. märtsini üles laadida veebilehele avalikruum.ee/veneetsia2020, kust leiab ka täpsema tingimuste kirjelduse.

OLÜMPIAADIDEL VÕETI HÄID KOHTI

Tõrva Gümnaasiumi õpilased osalesid edukalt olümpiaadide piirkondlikes voorudes.

KEEMIA

Keemiaolümpiaadil osales 35 õpilast Valgamaalt. Tõrva Gümnaasiumi õpilasi osales 12.

Kirke Liis Kokamägi

I koht 9.b klass;

Gaida Kertu Roos II koht 11.a klass;

Virno Papagoi III koht 11.a klass;

Kersti Põldsalu 5. koht 9.b klass.

Avaldame tänu õpetaja

Marge Kaivile.

FÜÜSIKA

Füüsikaolümpiaad, millest võttis osa 14 õpilast, sealhulgas neli Tõrva Gümnaasiumi õpilast, kes kõik said

auhinnalised kohad.

Virno Papagoi I koht 11.a klass;

Tanel Tomson I koht 9.a klass;

Kenert Soots II-III koht 8.a klass;

Ahti Kenk II koht 11.a klass.

Avaldame tänu õpetaja Avo Sultsile.

EMAKEEL

Emakeeleolümpiaadist võttis osa 48 õpilast, kellest Tõrvast neli õpilast.

Kirke Liis Kokamägi I koht 9.b klass;

Kirke Klaarika Kristina Kuimet

I koht 11.a klass;

Kärt Karu 6. koht 9.a klass.

Avaldame tänu õpetaja

Marge Viljastele ja

Riina Andersonile.

BIOLOOGIA

Biooloogiaolümpiaadi piirkondlikus

voorust võttis osa 55 õpilast maakonna erinevatest koolidest. Tõrva Gümnaasiumist osales olümpiaadil 17 õpilast.

Kirke Liis Kokamägi I koht 9.b klass;

Ruben Rahnu I koht 8.b klass;

Gaida Kertu Roos I koht 11.a klass;

Grete Mai Kokamägi I koht 12.a klass;

Mattias Aus II koht 7.b klass;

Virno Papagoi II koht 11.a klass;

Kersti Põldsalu III koht 9.b klass;

Lilian Papagoi III koht 11.a klass;

Helena Pruus III koht 12.a klass;

Kärt Karu 4.-5. koht 9.a klass;

Raahel Tõnisson 4. koht 11.a klass;

Kristina Sidorova 5. koht 11.a klass;

Geiti Luht 6. koht 8.a klass.

Avaldame tänu õpetaja

Marge Kaivile.

Võiduga kaasnes selline uhke karikas.

KRISTEL PAJU EDUKAS TALVERALLIDEL

Veebruari alguses Lääne- Virumaal Rakvere vallas toimunud autokrossi võistluses „Aluveres talv“ suutis Tõrva neiu Kristel Paju saavutada esikoha. „Sel talvel pole lihtne ei korraldajatel ega võistlejatel, kuna enamuse talvesõite on 2020. hooajal tühistatud või siis edasi lükatud,“ rääkis Paju sellest, et võistlusi on keeruline leida. „Aluveres talv 2020“ korraldajad võtsid vastu erandkorras otsuse, et kui lund ei ole, siis ja tuleb sõit suverehvidega. Kohal oli 67 sõidujanus võistlejat ning keegi ei lasknud ennast häirida külmast tuulest ega vihmast. Paju saavutas naisteklassis esikoha.

Nädal hiljem võttis neiu osa ka Põltsamaal Piiraja rallikrossist, kus tõusis pjedestaali kolmandale astmele.

ASUTAME TÕRVA LAULUSELTSI!

Armas koorilauluhuviline!

Tule, täidame Tõrva vallas tekkinud koorimuusika tühimiku. Laulame enese rõõmuks ja aitame muusikaliselt kaasa valla üritustele. Laulame lihtsamas keeles ja kaunil meelel! Kui on parasjagu naisi, neide, mehi, noormehe-sünnib seltsi segakoor. Kui lauljate-ridu vallutavad enamuses naised, saab nendest seltsi naiskoor. Saame esmakordselt kokku 25. veebruari õhtupoolse ajal kell 18.00 Tõrva kultuurimaja lauluklassis. Kokkukutsujaks dirigent Maie Kala.

"Hajaasustuse programmi 2020.a" taotlusvoor on avatud 17.02 kuni 17.04.2020.a. Taotlusvormid ja info Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel www.rtk.ee. Täiendav info maakorraldusspetsialistilt tel 7668454 või arvo.kargu@torva.ee.

Rihvik OÜ pakub

- Küttepuud alates 36 €/rm
- Saematerjali müük 200€/tm
- Halumasina teenus Lõuna-Eestis
Tel: 5622 0844

MULGI MÄRGI KANDJATE READ SAID TÄIENDUST KA TÕRVAST

MTÜ Mulgimaa Arenduskoja juhatus andis välja järjekordsed Mulgi märgid kohalikele ettevõtjatele. Seekord pälvivad Mulgi kvaliteedimärgi lausa kolm ettevõtet: OÜ Morna talu Mulgi vallast, Tõrvas tegutsev OÜ Chaga ning OÜ Kirnu Abja-Paluoja.

OÜ Morna talu peamine tegevusala on puuvilja kasvatamine. Kokku on talul suurusjärgus 7000 viljapuud ning 1 hektaril paiknev maasikakasvatamine. Lisaks puuviljade ja maasikate müügile tegeletakse talus ka õunamahla ning kuivatatud õunte tootmisega. 2015. aastast tegutsev Chaga OÜ on 2014. aastal asutatud ettevõte, mis tegeleb toidulisandite tootmisega ja arendusega ravimtaimedest. Chaga ekspordib tooteid paljudesse riikidesse üle maailma Austraaliast kuni Kanadani välja. Lisaks tavapärastele ja tuntumatele ravimtaimedele kasutatakse eliksiirides Mulgimaa metsades kasvatatud musta püssikut. Abja-Paluoja tegutsev Kirnu OÜ on aga kohalike poolt hinnatud kulinaaria- ja pagaritoodete valmistaja ning toitlustusteenuse pakkuja. OÜ Kirnu, mulkide hulgas tuntud kui Popsi Köök, on hea näide kohaliku tooraine väärdamisest Mulgimaal.

MTÜ Mulgimaa Arenduskoda juhatus esimehe Dmitri Orava sõnul on uutest lisandujatest märgisaajate hulka ainult hea meel. „Kõik kolm on suurepäraseid näiteid kohaliku toorainet väärtustavatest ja väärdavatest ettevõtetest ja ettevõtlikest mulgi inimestest. Neist Chaga OÜ on suutnud kohalikul toorainel põhinevate toodetega ka välisriikidele siseneda. Loode-tavasti aitab see eeskujuga ka Mulgi märgi ja Mulgimaa tuntuse kasvule välisriikides,“ räägib Orav. „Samas Popsi Köök on suurepärase näide, kuidas kohalikust toorainest suurepäraseid tooteid valmistades võib võita kohalike südamed.“

Mulgi märk on Mulgimaa

Rõõmsad Mulgi märgi saajad koos Mulgimaa Arenduskoda juhatuse esimehe Dmitri Oravaga. Fotod: Martin Kossesson

Arenduskoja poolt ellu kutsutud selleks, et tähistada Mulgimaal pakutavaid tooteid, teenuseid ja elamusi, aidata märgi abil valida ja ära tunda kvaliteetset mulgi kaupa ning annab ettevõtjatele võimalusele üheskoos piirkonnale ja siin valminud toodetele ja pakutavatele teenustele tähelepanu tõmmata. Mulgimaa ettevõtjad on aastaid teinud koostööd, käies ühiselt laatadel ja messidel nii Eestis kui välismaal. Koostamine ühise kaubamärgi alla aitab piirkonna tegusatel ettevõtjatel suuremat turgu koonetada. Esimesed Mulgi märgid anti välja 2019. a alguses. Kokku on välja antud 17 Mulgi märki.

Varasemalt on Mulgi märgi saanud näiteks Mulgi pruulikoda, Lõotsavägilased, Mulke Crisps, Seedri puukool, Polli mõis ja mitmed teised.

Mulgi vanema Siim Kabritsa juhitud Chaga OÜ on samuti üks märgikandjatest. Fotol koos tänavuse Mulgimaa Uhkuse Ilmar Kõverikuga.

ALGAS REGISTREERIMINE AVATUD TALUDE PÄEVALE

Avatud on registreerimine 19. juulil toimuvale avatud talude päevale. Kümnetele tuhandetele eestimaalastele suviseks tippündmuseks saanud avatud talude päev kutsus talutootmisi ja ettevõtlikke maapiirkondi külastama tänava juba kuuendat korda.

„Kutsun üles kõiki huvitatud talusid ja põllumajandustootjaid end kirja panema ning üritusel osalema.

Vaadake seda kui võimalust tutvustada oma tegevust, tootmist ja piirkonda. Selle tulemusel võib kohalik toitu ja kaup jõuda kaugemale kui ainult avatud talude päeva külastajate kodudesse,“ kutsus maaeluminister Arvo Aller talude päeval külalistele oma uksi avama, „kuna täna on meil – talunikel – oluline roll tarbijate teadlikkuse tõstmisel.“

„Avatud talude päev on põllumajandus- ja talupidajate parim võimalus näidata, kuidas kasvatatakse head ja maitsvat Eesti toitu. Igatsusest oma juurte järele sõidavad tuhanded linnainimesed sel päeval maale oma hingekoju. Kutsume kõiki talupidajaid ja põllumehi avama külastajatele oma ettevõtteid avatud talude päeval 19. juulil,“ lausus Eesti Põllu-

majandus-Kaubanduskoja juhatusel liige Vahur Tõnissoo.

Avatud talude päeval osalemiseks tuleb talu või põllumajandustootmine registreerida avatud talude veebilehel <https://www.avatudtalud.ee/et/talule>. Registreerimine lõpeb 8. mail. Palume registreerimisel kindlasti teada anda, kas talu on avatud lisaks pühapäevale ka laupäeval.

Samas tuleb meele pidada, et avatud talude päeva põhipäev on pühapäev, 19. juuli ning sel päeval on külastajatele avatud kõik registreerunud talud.

Sündmuste kohta lisatakse teavet veebruari jooksul avatud talude veebilehele <https://www.avatudtalud.ee/et/talule>.

TÕRVAKATEST KULTUURI- JA HARIDUSELU EDENDAJAD SAID PRESIDENTILT TEENETEMÄRGI

Karl Kirt

Tavapärasest hommikust sai eriline

Ülle Juht on sündinud Tõrvas ja lõpetanud Valga I Keskkooli. Õppis Valga Muusikakoolis klaverit. Ülikoolihariduse sai Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas ning hiljem omandas magistrakraadi haldusjuhtimise erialal. 2013. aastast juhib ta Valga Kultuuri- ja Huvialakeskust. Ta on olnud Tõrva linnavolikogu esimees ning juhtinud kuus aastat SA Valgamaa Arenguagentuuri tegevust.

Üllele tuli teenetemärgi saamine üllatusena. „Tavapärasest teisipäeva hommikust kujunes unustamatu 28. jaanuar,“ ütles ta. Uudis tuli teatavaks sel ajal, kui ta viibis Tallinnas konverentsil, kus telefon oli hääletu peal. Mõne tunni möödudes saabus kaks järjestikust sõnumit õnnitlustega, mida Ülle pidas vanemateks sõnumiteks, kuid siis järgnesid kõned nii tuttavatelt kui tundmatutelt. „Ühele neist numbritest automaatsõnumiga vastamisel saabus sõnum tagasi teatega, et tegemist on ajakirjanikuga, kes soovib saada intervjuud, kuna president on mind tunnustanud teenetemärgiga. Nagu puuga pähe tunne oli,“ kirjeldab Juht. Kuigi olukorra teadvustamine vajas aega, olid ja on jätkuvalt Üllel emotsioonid ülevad ja positiivsed. „Olla märgatud on hea tunne. Saada tunnustatud presidendi poolt – see on uhke tunne.“

President tunnustas Ülle Juhti Valga maakonna elu edendamise eest. „Planeerides, kavandades ja teostades ei mõtle tavaliselt sellele, milline saab olema panus. Lihtsalt teed ja korraldad. See on imeline tunne, kui idee realiseerub, tekitades sünergia,“ ütleb ta. Üheks oluliseks panuseks enda poolt peab ta Tõrva Loitsu algatamist ja eestvedamist. „Sellest kujunes kaubamärk, mis kümne aasta vältel juhataas väikelinna paljusid inimesi esmakordselt, aitas kaasa Tõrva tõusmisel kultuurimaastikul arvestatavale tasemele ja on suurendanud tuntust kordades,“ rääkis ta.

Juba paarkümmend aastat on tegutsenud ta aktiivsete naistega ning kaheksa aastat sellest LC Tõrva Mari

Ülle Juht. Foto: Anastasija Kikkas/Kikkas Photography

Mailin Aasmäe

Vabariigi Presidendi kantselei pressiesindaja

„Kõigil on terve aasta läbi võimalus tegutseda Eesti inimesi ja meie sõpru teenetemärgi saajaks esitada. Loomulikult tuleb ettepanekuid kordades rohkem, kui saab olema lõplik teenetemärgide saajate hulk. Seda nimekirja analüüsitakse ning seejärel teeb lõpliku valiku riigipea. Nii on iga-aastane teenetemärgide saajate loetelu küll presidendi nägu, aga teiselt poolt ka nende inimeste nägu, kes neid ettepanekuid teevad.“

Siit ka üleskutse – kui näete kedagi, kelle pühendumus on Eesti elu paremaks muutnud ja on tunnustamist väärt, siis märgake ja andke presidendi kantseleile teada.“

Lisainfot teenetemärgide kohta leiab www.president.ee.

nime all. „Usun südamest, et traditsioonilised suvised lasteüritused, pannkookide küpsetamised – need on puudutanud suurt osa meie piirkonna inimestest,“ rääkis ta. Lisaks

piiri. „Multikultuurses keskkonnas peame tagama pakutava mitmekesisuse, arvestades erinevate sihtgruppidega, eelistustega ning asjaoluga, et kultuur peab inimesteni jõudma aastaringselt.“

Ülle töekspidamine kultuuris on mõõtmatus, vormitus ja ajatus. Kultuur on tema jaoks valdkond, mis annab jõudu ja kannab üle rasketest aegadest. „Kultuur on peegel, mis väljendab ühiskondlikku hoiakut, eelistusi ning loob seeläbi rahvuslikku identiteeti.“ Ta lisab, et kultuuris on ülioluline osa inimestel. „Inimene on number üks. Kas ja kui kaua jätkub sädeinimestel jaksu, sellest sõltub ka kultuuri järjepidevuse tagamine.“ Ta lisab, et ülioluline on erinevate tasandite vaheline koostöö. Mõistlik konkurents edendab koostööd, pahatahtlikkus ja kadedus

pärsib seda. „Väga armas ja mõistlik on heas mõttes kasutada ära inimesi, kes rõõmuga soovivad panustada ning oma kogemusi jagada. Mitte sina ja mina, vaid ikka meie,“ lisab Juht.

Enda sõnusti tal jaksu uuteks tegevusteks jagub ning energiat ammutab ta lihtsa retseptiga: mõistev ja toetav pere, kõik tehtu on südamest südamesse, uus hommik, head sõbrad ja äge meeskond, idee, tahe ning lõpuks teadmine, et anum on ainult pooltäis. „Saadud suurest tunnustusest kuulub vaid kolmandik mulle, sest ilma toetava pere ja lähedasteta ning ägeda meeskonnata poleks minu panus olnud selline, nagu see täna on.“

**TÕRVA VALLA
PEREPÄEV
24. VEEBRUAR 2020**

10:30 - Animatsioon "Sipsik" Tõrva kinos
11:00 - Püüdlük koosviibimine Vabadussõja ausamba juures
11:15 - Tõrva valla talvematk „Vabariigi terviseks“ algus Tõrva Gümnaasiumi pargis ja lõpp keskväljakul
11:00 - Vabariigi aastapäeva paraadi ülekande ühisvaatamine Tõrva Keskväljakul
12:00 - Perepäeva algus Tõrva keskväljakul
12:15 - Kontsert Tõrva Keskväljakul - Tõrva valla lasteaia- ja koolilapsed, Tõrva Muusikakool, tantsustudio LYS, tantsukool Hop Dance
12:00 - Teenetemärgi ja Tõrva valla kultuuripreemia üleandmine Tõrva Kirik-Kammersaalis
14:00 - Ivo Linna & Antti Kammiste kontsert Tõrva keskväljakul
14:30 - Ühine tordisõõmine Tõrva keskväljakul
15:30 - Uus Eesti film "Talve" Tõrva kinos

Tegevused terve päev
Tõrva keskväljakul lastele ja peredele:
õpitoad | käsitöölaad | BOCCIA mäng
Ranna Rantšo koduloomade park | EV 102 näitus
kohal Päästeamet, Politsei ja Kaitseliit
„sõjaväe“ maastur sõidutab lapsi

TAAS ON VÕIMALUS KANDIDEERIDA TÕRVA NOORTEVOLIKOGUSSE!

Triin Jaansalu

Tõrva linna, Hummuli, Põdrala ja Helme valla ühinemisest on nüüdseks möödunud juba üle kahe aasta, mis tähendab, et ka Tõrva valla Noortevolikogu koosseis, kuhu kaks aastat tagasi said esimest korda lisaks Tõrva linna noortele kuuluda noored Hummulist, Põdralast ja Helmest, hakkab enda tegemisi kokku tõmbama. Aeg on valida noorte esindusorgani uus koosseis!

Tõrva Noortevolikogu eesmärgiks on valla noorte huvide kaitsmine ja noorte esindamine vallas, noorte kaasamine otsustusprotsessidesse, ülevallaliste noorteürituste ja omaalgatuslike projektide läbiviimine. Lisaks sellele tegeleb noortevolikogu noorte seisukohtade väljaselgitamisega valla elu suhtes ja esitab need valla noorsootõtajatele, vallavolikogule ja vallavalitsusele.

Hea kogemus

Noortevolikogu on tegutsenud juba aastast 2010 ning selle aja jooksul on korda saadetud nii mõndagi. Näiteks on traditsiooniks saanud anda igal aastal välja omanimelist auhinda, viidud läbi mitmeid noorte teadlikkuse tõstmise konverentse (nt mõnuainete ja alkoholi teemal), korraldatud populaarseid lauajalgpalliturniire, muusikaviktoriine, lõkkeõhtuid ja linnaorienteerumist. Peale ürituste korraldamise paneb noortevolikogu rõhku sisulisele tööle: noortevolikogu liikmed on näiteks osalenud valla haridusarengukava koostamise protsessis ning esitanud enda ettepanekuid kaasa-vasse eelarvesse, omavalitsuste ühinemislepingusse ja mitmetesse teistesse otsustusprotsessidesse. Lisaks võtab noortevolikogu esindaja osa vallavolikogu noorsootöökomisjoni tööst.

Kui sina tunned, et sooviksid samuti saada kogemusi ürituste korraldamisel, lüüa kaasa valla otsustusprotsessides või hoopis laiendada enda silmaringi ning tutvusringkonda, siis kandideeri noortevolikogu VI koosseisu! Kandideerida saavad kõik 14-26-aastased noored, kelle elukoht on Rahvastikuregistri andmete kohaselt Tõrva vallas.

Üleval vasakul: V koosseisu esimese koosoleku järel tehtud pilt.

Üleval paremal: 2019. aasta jaanuaris korraldatud Võru-, Valga- ja Põlvamaa riigikogu valimiste paneeldiskussioonist, mida korraldasime.

All vasakul: 2019. aasta Heliaku finaali korraldustiimiga.

All paremal Noortevolikogu praeguste ja endiste liikmete ühisest meeskonnaüritusest, mille raames käidi Võhandu jõel parvematkal.

OLULISED KUUPÄEVAD:

- 03. - 17. 02. 2020 valimispuundi registreerimine.
- 03. 02-03. 03. 2020 kandideerimiseks vajalike dokumentide esitamine.
- 04. 03. 2020 valimisnumbrite loosimine valimiskomisjoni poolt.
- 05. - 16. 03. 2020 aktiivne kampaania kandidaatide poolt.
- 17. 03 - 06. 04. 2020 e-hääletus.
- 30. 03. - 03. 04. 2020 ja 06. 04. 2020 hääletus valimisjaoskondades.
- 06. 04. 2020 hääle lugemine ja valimistulemuste väljakuulutamine.
- 01. 05. 2020 VI koosseisu volituste algus.

Lisainfo valimiste kohta ja kandideerimisdokumendid leiab Tõrva valla kodulehelt noorsootöö rubriigi alt.

Nagu päris valimised

Tõrva valla Noortevolikogu kandideerimissüsteem on ainulaadne

terves Eestis, kuna siin on lisaks üksikkandidaadina kandideerimisele võimalus kandideerida ka

valimispundiga. Tegemist on sisuliselt valimisliidule sarnase moodustisega ehk võimalus on koos sõprade või tuttavatega teha ühiselt endale reklaami ning miks mitte, välja käia ka ühised valimislubadused. Noortevolikogusse kandideerimine on simulatsioon päris valimistest, mis peaks andma noortele võimaluse kogeda kandideerimisprotsessi osalemist ning esindusorganisse enda esindaja valimist. Kõige selle juures on vajadusel noortele abiks valimiskomisjon, kes viib läbi kogu valimiste protseduuri ning vastab sealjuures valimistega seotud küsimustele. Valimiskomisjoni kuuluvad endised noortevolikogu liikmed või praegused noorsootõtajad: Romet Piller, Teve Rajamets, Edgar Metsar, Kertu Reva, Regina Kedrova, Katrin Park ja Age Leesment.

METSATERVENDUSE

OSTAME PÕLLU- JA METSAMAAD

Oleme suurim eramaa omanik Valgamaal

Meie omandis on ca 14 000 ha maad

Oleme tegutsenud üle 21 aasta

Meie ei ole vahendajad

Hojame elu maal, et põld oleks haritud ja mets majandatud!

ANTS ERIK 50 91 575
metsatervenduse.ee

VÕTA JULGELT ÜHENDUST

ÜKSI ELAVA PENSIONÄRI TOETUS NÕUAB REGISTRIANDMETE KONTROLLIMIST

toimetas Egon Ilisson

Ka tänavu makstakse üksi elavale pensionärile toetust. Kui viimastel aastatel on tekitanud küsimusi, miks mõni pensionär sellest on ilma jäänud, siis andmete kontrollimisel selgub enamasti põhjusena see, et samale elamispiinnale on sisse kirjutatud veel mõni inimene, kes seal tegelikult ei ela. Tihtipeale on tegu laste või mõne sugulasega, kes pole ennast uude elukohta ümber registreerinud.

Üksi elava pensionäri toetus on 115 eurot ja seda makstakse üks kord aastas – koos oktoobri pensioniga. Toetust makstakse kõigile vanaduspensionieas olevatele inimestele, kes elavad rahvastikuregistri andmetel üksi (sh hooldekodus, ollakse kellegi eestkostja või eestkostetav).

kelle igakuine kättesaadav pension on väiksem, kui 1,2 kordne Eesti keskmine vanaduspension, mis 2020. aastal on 582 eurot.

Avaldust ei pea tegema

Pensionär ei pea toetust ise taotlema, vaid see makstakse välja pärast riiklikes registrites olevate andmete kontrollimist. Andmed inimese vanuse ja pensioni suuruse kohta võetakse sotsiaalkaitse infosüsteemist, elukohtaandmed rahvastikuregistrist.

Toetust ei maksta inimesele, kes perioodil 01. aprill - 30. september viibib vangistuses või eelvangistuses või kellele kohus on määranud

psühhiaatrilise sundravi, mida kohaldatakse statsionaarse ravina.

Seda, kas inimene vastab toetuse saamise tingimustele, kontrollitakse igal aastal uuesti. Selleks, et saada toetust, peab inimene vastama toetuse saamise tingimustele toetuse maksmise aasta 1. aprillist kuni 30. septembrini kogu perioodi jooksul.

Kui elad hooldekodus, oled kellegi eestkostja või eestkostetav

Üksi elava pensionäri toetust on õigus saada ka hooldekodude elanikel ja eestkostjatel-eestkostetavatel.

Vanaduspensionär, kelle kättesaadava pensioni suurus on alla 582 euro, saab toetust ka juhul, kui ta

- on ööpäevaringsel hooldusteenusel ehk elab hooldekodus;
- on küll samale elamispiinnale sisse kirjutatud koos teise inimesega, kuid elab realselt üksi, sest teine inimene on ööpäevaringsel hooldusteenusel ehk hooldekodus;
- on samale elamispiinnale sisse kirjutatud oma eestkostja või eestkostetavaga (kui nii eestkostja kui eestkostetav on vanaduspensionieas ja mõlemal jääb kättesaadav pension alla 582 euro, on õigus toetusele mõlemal);
- elab koos oma ülalpeetava lapsega (lastega).

NB! See erisus ei puuduta olukorda, kus vanavanema juurde on sisse kirjutatud lapselaps, vaid on mõeldud olukorda, kus pensionär kasvatab omaenda alaealist või kuni 21-aastast õppivat last.

Kui saad pensioni välismaalt

Kui vanaduspensionär saab lisaks Eesti pensionile ka välisriigist pensioni, on üksi elava pensionäri toetuse saamise õigus juhul, kui Eestist ja välismaalt kättesaadava pensioni suurus kokku jääb alla 1,2 kordset Eesti keskmist vanaduspensionieas ehk 2020. aastal alla 582 euro.

Välisriigist pensioni saaja peab

üksi elava pensionäri toetuse saamiseks meile teada andma oma välisriigi pensioni suuruse 1. aprilli 2020 seisuga.

Palume välisriigist saadava pensioni suuruse teatamiseks saata hiljemalt 31. augustiks 2020 pangakonto väljavõte või muu dokument, mis tõendab, kui suur on välisriigist kättesaadav pension. Ootame infot e-posti teel aadressil yksielavad@sotsiaalkindlustusamet.ee või posti teel aadressil Paldiski mnt 80, 15092 Tallinn.

Töökäimine ei ole takistus

Toetuse saamisel ei ole takistuseks, kui vanaduspensionär saab muid tulusid.

Toetuse määramisel ja maksimisel ei ole takistuseks:

- kui vanaduspensioniealine inimene töötab ja saab lisaks pensionile töötasu;
- kui ta saab muid sotsiaaltoetusi ja tulusid.

Tõine tulu jäetakse arvestamata selleks, et soodustada vanaduspensionieas töötamist, sealhulgas osalise koormusega.

Üksi elava pensionäri toetust ei maksustata tulumaksuga ja makstud toetust ei arvata toimetulekutoetuse arvestamisel sissetulekute hulka.

KAIRI MÜÜRSEPP - TÕRVA LINNARAAMATUKOGU JUHATAJA

Olen sündinud 19. aprillil 1973. aastal. Olen oma Tartust pärit mehe Marguse abikaasa, Tallinnas elava 23-aastase poja ema ja varsti ka ühe väikese poisi vanaema. Kuna minu esimene Tõrva-periood kestis kolmandast 15. eluaastani, siis ei saa ma enda kohta öelda „põline tõrvakas“, nagu kohalikud endid nimetavad. Olles aga viimased 16 aastat Tartus elanud, hakkas linnas kuidagi kitsas. Hakkasime koos abikaasaga uut elukohta otsima, üheks sooviks aia olemasolu, millest me linnas suurt puudust tundsim. See ei olnud lihtne. Ju vist saatus näitas siin oma teed. Eelmisel sügisel kolisime Tõrva. Nostalgia? Ise arvan, et see on lihtsalt Eestis kõige ilusam paik elamiseks. Tõrvas töökohta

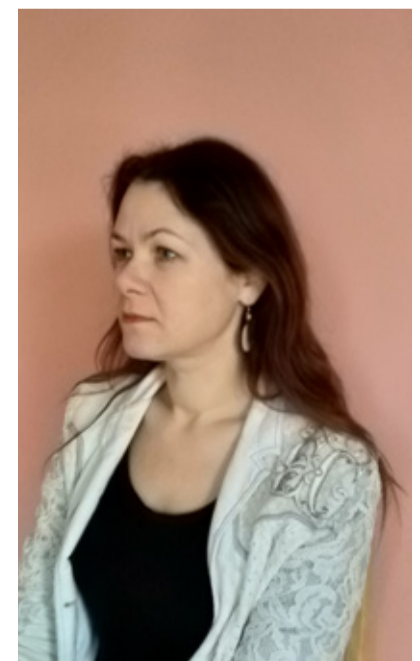
otsida mul plaanis ei olnud, Tartus tööl käia ei olnud üldse raske, kuigi tundus, et raamatukogundus hakkab end minu jaoks ammendamata. Siis aga juhtusin nägema kuulutust, kus otsiti Tõrva Linnaraamatukogule uut juhatajat. Erialane kõrgharidus oli mul ju olemas, üksjagu töökogemust ka. Äsja teoks saanud haldusreform tähendab ka muudatusi raamatukogude struktuuris, samas kui raamatukogude roll on juba ammu muutumises.

Muudatused on aga alati huvitavad. Kas need kohe soovitud tulemuseni viivad, seda näitab aeg, alati jääb võimalus asju paremaks teha. Seda võimalust ei ole siis, kui jäädakse paigale ja lastakse elul mööda sõita. Paigalseis tähendab ju tagasiminekut.

Niisiis, ma kandideerin ja asusin tööle 2. septembril 2019, täpselt aasta pärast Tõrva kolimist. Sisseelamise periood veel kestab. Tartuga seob mind veel staažika vanamuusika õpetaja Tõnu Sepa juhendatav Vaikuse Muusika Stuudio, kus ma juba aastaid laulan ja vahel veidi keskaegset harfi mängin. Muusika on end minu elus alati kuidagi tähtsaks kohale sättinud, eriti kaks perioodi muusikaajaloos: keskajast barokini ja aastad u 1965-1971. Peale raamatukoguhoidja hariduse on mul ka massööri haridus, kuid seda tööd teen ma praegu väga harva.

Tasapisi avastan enda jaoks kohalikku elu. Hakkasin kaasa lööma väga vahvas Tõrva näiteringis ja mulgi

keele ringis. See viimane on minu jaoks erilise tähendusega tegevus, kuna minu üks mõte Mulgimaale tagasi tulles oli, et peaks hakkama mingil moel „mulgi asjaga“ tegelema. Siin avastasingi üsna kohe Mulgi Kultuuri Instituudi ja et lausa siinsamas käib koos mulgi keele ring, mida juhendab üks inspireeriv mulgi naine Kristi Ilves. Varsti õnnestus mul keelering kultuurimajast raamatukokku meelitada. See võib olla vanusega seotud, aga mingi huvi Eesti ajaloo, koduloo ja oma mulgi juurte vastu on mul alati olnud. Mulle meeldib, et Tõrva vald jõuliselt Mulgimaateemaga tegeleb. See on midagi arhailist, aga samas midagi, mis meile väga kaasaegses mõttes oma näo annab.

ARHITEKT ENDLA RAIME LOOMINGUT VÕIB SILMATA ÜLE EESTI

Lea Margus

Jutuajamine Endla Raimega tema jaoks armsas, eakas Valga tänava kodus kippus venima videvikutundideni, peateemani õieti jõudmatagi. Niivõrd huvitav oli kuulata meenutusi kellegi teise elatud elu ammusest aegadest.

Piisavalt põhjust teada Endla Raime nime ja tema tegemisi kodulinna heaks on igal vähemalt keskealisel põlisel tõrvakal. Teiste puhul piisab, kui mainida kasvõi Tõrva küllap üht pilkupüüdvamat ehitist - linna ja Tantsumäe ühendavat kaarsilda.

Lapsepõlv on alati ilus

Endla tuli siia ilma Linda ja Enno Raime esimese lapsena keerulisel, 1945. aastal. Kaks aastat hiljem sündis vend Ülo. „Tõrva on mu kodukoht, kuid minu lapsepõlvkodu on Piko talu Kirikukülas, siit seitse kilomeetrit. Seal oli vanaema-vanaisa talu, elasime koos vanemate ja onuga. Aeg võis keeruline olla, kuid lapsepõlv on ju alati ilus, eriti mälestustes,” tõdes Endla. „Mulle meeldis loodus ja ma veetsin palju aega vanaemaga, tema oligi üheksanda eluaastani üks tähtsamaid inimesi minu elus. Vanaisa suri, kui olin pooleteiseaastane.” Emal oli lapse jaoks paratamatult vähem aega - majapidamine nõudis hoolt.

Sõjajärgne sundkollektiviseerimine tõi kaasa kohustused kolhoosis. „Mäletan oma lapsepõlvest seda aega, muidugi ka ema rääkis hiljem väga palju asju, ja ta oli hea jutustaja. Nägin, mis taludest ära viidi ja kuidas kõik tol ajal oli. Mäletan jutte, mida räägiti. Lastel on ju alati kõrvad kikkis, eriti vanainimeste jutu peale. Eriti minul.“

Endla sai seitsmeseks, ühtlasi tuli aeg kooli minna. Elukohta aga linnas ei olnud. Asjad olid peres sel ajal niikaugel, et varem Karksi-Nuia piirkonnas karja kontrollassistendi ametit pidanud isa, kes talumajapidamiste kadumise järel maal enam tööd ei leidnud, oli linnas uue ameti leidnud – elektrikuna. Tuli elada Veski tänavas alajaama kõrval, kunagise sepikoja otsas asuvas endises sepa korteris, kitsukeses tagaruumis, mis oli elektrivõrgu kasutuses. Seal hakkas Endla käima oma kooliteed Männiku tänava koolimajja. Oktoobris sündis öde Lea. Pere elas mitmeid aastaid „kahepaikset“ elu maa ja linna vahet ja Endla mälestustes on

Tiiu Loorman,
pikaaegne kolleeg Valga KEK-i
tehnikaosakonna ja K&M
Projektbüroo OÜ päevilt:

Tunnen Endlat sellest ajast, kui Tõrva elama tulim, ja oleme pikka aega koos töötanud. Hea suhe on meil praegugi, käime vahel koos teatris, kutsume alati oma pensionile läinud kolleegid ka.

Endla oli vaikne töötaja, tegi just seda, mis parasjagu vaja teha oli. Ta ei olnud esiletükkiv arhitekt ega surunud läbi, et tema nimi säraks kõikjal. Kui ma tema tööde peale mõtlen, siis minule isiklikult meeldib kõige rohkem Tõrva Kirik-Kammersaali huvitav lahendus, mina pean seda tema tähtsaimaks tööks. Eks suuri töid oli ju teisigi, ja suuremaidki. Näiteks Kuusalu võimla-ujula, aga minu meelest on see üks põnevamaid, pealegi Tõrvale nii oluline.

see aeg vahva: „Mäletan neid pikki matku maalt linna ja tagasi, ükskõik millise ilmaga.“

Mitte just lihtsal elul sepikoja kitsas tagatoas oli oma võlu. „Mäletan veel: meie vana tare aken oli peaaegu maapinnaga tasa ja avanes Veski tänava poole. Nägime möödajate jalgu. Meeles on hommikune vankrirataste pöör, kui veskilised mööda munakiviteed sõitsid, ja need viljakotid ning jahutolmused mehed veskiuksel,“ elustab Endla Raime ammuseid mäluhilte. Ta mäletab ka parki (tollal alles väikeste puudega) ja paljusid ehitisi, mida täna saab vaid vanadelt fotodelt vaadelda. Täna linnaväljaku ääres olid toona lasipuud ja ka sepp töötas sealsamas. Vastas oli miilitsamaja ja miilitsapoisid käisid üle tee õues keskkooli tüdrukutega võrku mängimas. „See oli mu sealne lapsepõlv. Maalapsepõlv möödus karjas käies ja vanaema seltsis.“ Vanaema suri, kui Endla oli üheksane.

Näitlejaks või kirjanikuks? Hoopis kunstnikuks?

Kui Endla oli kaksteist, oli isal võimalus osta maja, mis sai perele uueks koduks ja milles oli piisavalt ruumi kolmele lapsele. Uus kodu oli Valga tänava ääres Riiska järve naabruses, suure aiaga ja võimalusega loomi pidada. See tähendas maalähedast elu linnas: lehm, kits, lambad, kanad

Puidust kaarsild Tõrva linna ja Tantsumäe vahel pakub erakordset vaadet. Foto: Neil Viskov

Foto tehtud Endla Raime lapsepõlvemaal möödunud aastal.

Umbes samas paigas koos mammaga 1950ndate alguses.

ja muud koduloomad olid ühtejärke laudas. Lastele jagus tegevusi põllulapikesel ning heinategu ja armsate koduloomadega toimetamine olid osa lapsepõlvest.

Koolis huvitas tulevast arhitekti kirjandus, kunst ja muusika. „Isa oli spordihingega, tema pani meid, lapsi, sporti tegema. Püüdsin ikka kõrvale hiilida, aga isa oli meil range – tema käsku tuli täita,“ muigab Endla. „Ernst Pertel oli kehalise kasvatuse õpetaja – tema jaoks oli kõige tähtsam kergejõustik – ja mina olin pikk tüdruk, pandi kõrgust hüppama. Noh... ja mingid tulemused ikka olid.“

Keskkooli lõpetas Endla neljande viitega. Kuhu edasi minna? „Theodor Valdma oli mu hea kirjandusõpetaja, käisin ka kirjandusringis. Suur soov oli saada näitlejaks või ajakirjanikuks. Sel aastal ei olnud – õnneks või kahjuks – vastuvõttu näitlejaile ja ka isa oli vastu, ütles: „Kas tahad keskpäraseks näitlejaks või väga heaks...“ Endla Raime arutleb nüüd isegi tagantjärele, et küllap ei oleks temast ikka head näitlejat saanud. „Kas suudaksin oma tundeid ja emotsioone varjata, nagu näitlejatöö nõuab?“

Sellised unistused, ja hiljem

niivõrd tehniline eriala? „Sellel on oma lugu,“ räägib Endla. „Otsustasin minna eesti keelt õppima, kaugõppesse. Vaja oli töökohta. Viisin avalduse Tõrva Kooperatiivi, seal õeldi: „Tule homme tööle.“ Aga enne „homset“ kutsuti teda tööle hoopis Tõrvas, Valga KEK-i juures tegutsevasse projektgruppi kalkeerijaks (kalkeerija kopeerib joonise spetsiaalsele paberile – L.M), joonistamisoskusega noor inimene sobis sinna suurepäraselt. Varsti lisanud joonestaja amet. „Mis see äsja keskkooli lõpetanu oskab,

praktiliselt mitte midagi,“ viskab hilisem arhitekt meenutades, kuidas samm- sammult sai uusi oskusi omandatud. „Tol ajal oli minu ülemus Valentin Nõmm, kes oli tulnud Siberist tagasi ja määratud elama Tõrva, väga intelligentne mees, võimekas ehitusinsener, vanakooli haritlane. Meil oli täielik projektgrupp: insenerid ja assistendid, joonestajad, eelarvestaja.“ Tehti KEK-ile projekte, põhiliselt ka kolhoosidele lautu ja muid tootmishooneid ning elamuid, suures osas oli tegemist tüüpprojektide kohandamisega.

Raskete aegade kiuste

„Kui projektgrupp mingil ajal kaotati, pakuti kohta raamatupidamisse, võtsin selle vastu. Istusin kommutaatori (seade telefonikõnede ühendamiseks – L. M.) taga, võtsin kõnesid vastu ja kutsusin inimesi telefoni juurde. Tuli teha ka raamatupidamisarvestust. Natuke nagu sekretäri amet. Selle töö käigus tekkis terviseprobleem, sest käisin ju väljas iga ilmaga ja ega ma - noor inimene - viitsinud riidesse panna. Soojast toast otse külma kätte, ei arvestanud, et mul kopsud nõrgavõitu. Hakkasin köhima.“

Samal ajal, paralleelselt töötamisega, jätkusid õpingud ülikoolis. „See oli väga raske. Oli vaja väga palju õppida, näiteks soome, ladina ja saksa

keelt, peale selle kohustuslik lektüür ja kodutööd. Õppisin õhtuti ja öösiti, ka tööaja sees, aga siis öeldi: kui tööd vähe, anname juurde!“ Peale pooleteise aasta pikkust rasket perioodi võttis noor inimene ülikoolist akadeemilise puhkuse ja keskendus tööle.

Tolleaegne tehnikaosakonna juhataja Nikolai Jallajas kutsus Endla Raime peatselt tööle tehnikaosakonda. „Muidugi läksin,“ sõnas naine, „ma ei taha küll raamatupidamise kohta midagi kehvasti öelda, aga minu jaoks on see hirmigav,“ lisas ta veel ja muigas. „Aga seal (tehnikaosakonnas – L.M) olid juba tuttavat projektid, joonised, oli vaja akte kontrollida. Seal ma nägin uuesti seda tegelikku tööd.“

„Siis... ma jäin haigeks, tõsiselt,“ meenutab Endla. Tehnikaosakonna kõik töötajad saadeti autojuhikursustele, ühtlasi ka arstlikku kontrolli. Peale röntgeni teatati: „Teil on kopsus auk.“ Diagnoosiks tuberkuloos. See muutis kardinaalselt noore inimese elu, psühholoogiliselt ja ka füüsiliselt. „See tähendas eraldatud maailmast, olin ju nakkusohtlik.“ See oli novembris, Endla oli 21-aastane.

„Pandi mind Valga tuberkuloosihai glasse, see oli puumajakene praeguse Valga haigla kohal pargi serval, selline romantiline.“ See tundus pikk aeg. „Tead, kui oled noor, ei mõtle sa

VÄIKE VALIK ARHITEKT ENDLA RAIME POOLT VÕI TEMA OSALUSEL TEHTUD TÖÖDEST:

- Kaarsild Tõrvas Õhne jõel; Tõrva Männiku tn 5 renoveerimisprojekt;
- Kaarlimäe kauplusehoone Tõrvas;
- Tõrva Beetela tankla hoone (koos selle taga paikneva puithoonega);
- Tõrva Pigilinna hotelli ümberehitusprojekt;
- Endise Valga KEK-i tööstuspiirkonna detailplaneering;
- Valgas Zenckeri villa (keskraamatukogu hoone) rekonstrueerimisprojekt;
- Valgas Kungla tn 15 (Puuetega Inimeste Koda);
- Kortere lamu Valgas, Kungla tn 21;
- Põltsamaa gümnaasumi võimla;
- Kuusalu spordikompleks-ujula;
- Kuressaare asuv Eesti Energia hoone;
- Saaremaal Kihelkonna metskonna kontorihooone.

üldse, et võid surra. Olin seal pool aastat, sõin tablette ja sain süste, oli hulk reegleid, mida tuli täita. Aga lõbus oli ka. Kas sa kujutad ette, haiglas võib olla lõbus elu,“ naerab Endla. „Mängisime kaarte, tegime igasuguseid tükke, olime enamus ju noored. Sel ajal õnneks keegi ei surnud ka ...“ Peale Valga perioodi jätkus ravi Taageperas, kokku umbes aasta ja noor organism terveneks täielikult. „Psüühikale pani see ikka põntsu ja mõjutas mind sisimas väga palju ...“

Ikkagi arhitektiks

Kui Endla Raime tööle naasis, oli tema ametinimetuseks juba vaneminsener. Akte ja tabeleid kontrollides tuli KEK-i ja panga vahel suheldes teha ka finantsisti tööd. Keskkoolist oli sel ajal möödas juba tubli kaheksa aastat ja loomulikult painasid mõtted haiguse tõttu katkenud õpingutest. „Mõtlesin: olen vaneminsener ja finantsist, aga mul ei ole kumbagi haridust. Otsustasin minna.“ Arhitektuuri peale ta kohe ei mõelnudki. „Isa ütles mulle alati, et sina ei ole mingi humanitaar, sina oled tehnikainimene. Mina teda kuulata ei tahtnud, arvasin ikka, et olen ajakirjanik, kirjanik ja kes kõik veel, arhitektuurist ei arvanud ma ikka veel midagi. Kuna mulle meeldis joonistada ja maalida, unistasin ERKIsse sellele erialale sisse saada.“

Endla Raime sõnul oli seekordne õppima minek nii argine, kui olla saab. Kuna soovitud erialale oli meeletu konkurss ja kooliajast ei olnud Endlal vene keele ja keemiaga

häid suhteid tekkinud, tuli välis-tada erialad, kus need olid sisseastumiseksamiteks. „See otsustaski lõpuks. Maali ei saanud, sisekujundusse ei saanud. Samas oskasin joonestada. Valisin siis, et lähengi arhitektuuri õppima. Et ka seal saan õppida joonistamist ja maalimist - asju, mis mulle meeldivad. Mitte et oleksin hirmsasti tahtnud arhitektiks saada. Absoluutselt ei! Tahtsin kunsti õppida, saad sa aru. Kunsti õppida!“

Kooliraha tuli muidugi ise teenida. „Eks ma paningi raha kõrvale, et ülikooli minna. Küsisin KEK-ist tolaaegse juhataja Helmut Pastaruse käest ka suunamise, et saada eeljärjekorras sisse. Sain suunamise ja igakuise stipendiumi 45 rubla.“ Kerge see sisseaamine Endla sõnul ei olnud, kuid 71. aastal sai asutud statsionaaris arhitektuuri õppima. „Samal ajal sai öde sisse TPI-sse (Tallinna Polütehniline Instituut). Me käisime seitse aastat noorema õega samaaegselt Tallinnas koolis, ja saime väga hästi läbi. Olgugi et ta lapsena oli väga tüütu putukas (muigab), ja ma temaga suurt ei mänginud. Sel perioodil saime väga lähedasteks.“ Endla sõnul oli huvitav, et nende viie aasta jooksul justkui kadus ära suur kihk joonistada ja maalida. Et „sai nagu küll“. Samas pintslit ja värvidega on ta „sina“ peal tänaseni.

Diplomitööks oli värskel arhitektil Tallinna lennujaama hoone. „Selline kõrgehitise moodi, omamoodi põnev oli seda teha,“ meenutab Endla. „Minu juhendaja soovitas tookord, et ära Tõrva mine, et noore arhitektina, üksinda, on väga raske. Soovitas minna Pärnusse, ka sinna taheti arhitekti, EKE Projekti. Aga minusugune kohusetundlik inimene mõtles, et kuidas ma lähen, mulle maksti ju viis aastat stipendiumi.“ Läänud siiski küsima. „Õeldi, ei lähe mitte kuhugi,“ naerab Endla. „Et saad korteri ja jääd siia tööle! Jäingi.“ Endla kolis küll korterisse, kuid oli ka vanematekodus alati olemas. „Meil olid siin ju loomad ja aiamaa ning lapsest saati on mulle aiatöö istunud.“

„Tõrva on ilus linn“

„Kui tehnikaosakonna juurde tehti projektgrupp, hakkasime tegema nii palju, kui lubati,“ meenutas Endla Raime. „Algul ei tohtinud projektgrupiga suuri objekte projekteerida, EKE Projekt oli selle jaoks. Alguses sai teha vähem arhitektitööd, pigem ettevalmistustööd projekteerijatele, lähteülesandeid. Näiteks KEK-i elumajad, nende tarbeks sai tehtud EKE Projektile eeltööd, tehnilisi küsimusi lahendatud.“ Endla Raime ise ei peaneid kaalukateks tegemisteks, samas tões, et igal pool oli nende „käsi sees“ ja ka vanade majade ümber tegemine on väga vastutusrikas töö. Ajaga tuli kogemusi ja ka ülesanded läksid järjest kaalukamaks.

Kuidas sai meile kaarsild?

„Mõtlesin ammu, et nüüd tahaks midagi säravat teha. Oli vaja silda teha. Tegin maketi, siis vaatasin: tahaks ikka uhkema kaarega, on kaugelt ilus vaadata. Kui ta valmis ja paika sai, ehmusin algul küll ära, et - tule jumal appi -, nii suur kaar ja kuidas seal küll peab üles saama,“ meenutab arhitekt naerdes. „Pärast said sinna astmed tehtud. Eks selle suure kaare puudus on, et sinna palju rahvast korruga ei lasta. Ja järsk tõus,“ tões ta. „Kas teda nüüd just sellisena vaja on, aga eks pildilt on ikka hea vaadata.“

Endla Raime on tööaastate jooksul palju projekte teinud, nende järgi on ehitatud, paljud ideed on ka teostatamata jäänud - takerdunud muutunud plaanidesse ja võimuvahetusse. „Projektgrupp lõi 86-ndal tehnikaosakonnast lahku ning seda asus peatselt juhtima Tiiu Loormann. Eks see andis meile tööd ja leiba, olime kõik koos hea meeskond. Tegime palju võimalaid, näiteks Põltsamaal ja Kuusalus suure spordikeskuse, kus on ka ujula,“ nimetab Endla põgusalt mõnd suuremat ja uhkemat objekti, lisades, et sinna tahaks küll praegu kohapeale vaatama minna.

Jõudis kätte aeg, kui muidu toimekad ja tragid vanemad vajasid abi. „Jäin ema ja isa põetama, ema suri 2009-ndal ja isa 2012. aastal. Enne seda sain aru, et ema ei jõua enam. Hakkasin rohkem siin toetamas käima. Ema ei tahtnud kuidagi, et ma läheks, ja eks ma siis käisin ikka kahe vahet,“ laseb Endla Raime juttu aimata tema elu selle perioodi raskust. „Ja mida sa lood, kui on mure, et mis siin on ja juhtub.“

Endlaga tema tööst ja elust rääkida on tore, see paneb avastama paljusid vaatnurki. Arhitekti töö on meeskonnatöö ja koosneb nii paljudest nüanssidest, mida kõrvalseisja ei oska ette kujutada. Näiteks seda, et meile nähtav lõpptulemus ei ole tihtipeale see, mida arhitekt on ette näinud ja kavandanud. Et sageli teevad nii insener kui ehitaja omad korrektureid, võivad arhitekti töö „tuksi keerata“, aga ka paremaks muuta. „Tean arhekte, kes on tõesti nagu politseinikud ja jälgivad ehitise valmimist viimase detailini,“ lisab Endla ja märgib ka, „praegusel ajal on selles ametis nii palju norme, et ei tea, kas tahakski enam arhitekt olla.“

Vaatad mõnd rajatist ja mõtled, kuidas sa ise oleks teinud? „Tõrva on väga ilus linn,“ on arhitekti arvamus. „Aga eks kõik inimesed on erinevad, ka nende ettekujutus ilust ja otstarbekusest. Näiteks keskvaljakut vaatan ja mõtlen: mina oleks teinud teistsuguse, palju looduslähedasema. Samas ma mõtlen: Jumal tänatud, et ma ei ole pidanud seda tegema, sest kui ma oleks hakanud kõiki, kasvõi ümbruskonna majaomanikke ja nende soove kuulama, ma ei oleks sellega mitte kuhugi jõudnud. Võõral on palju lihtsam ära teha. Ja droonivõte on ju väga ilus ...“

Tõrva kultuuritempel: Endla Raime projekteerimisel 1990. aastal kirik-kamerasaalina uuesti sündinud apostliku õigeusu kirik.

VÄIKE HUMMULI KOOL JA PALJU TEGEMISI

Kalle Riit ja Janika Kase

See, 2019/20 õppeaasta, on olnud senini eriti teguderohke. Meid on küll koolimajas üsna väheks jäänud, kuid õnneks pole kuhugi kadunud tegutsemissoov. Traditsiooniliselt kõlab meie majas ikka edasi muusika. Meil on koor, bänd ning lauluhõnguline näitering, kes kaks aastat järjest on hakkama saanud suurejooneliste muusikalidega nii jõulu kui ka kevadpeoks. Muusikalidega on käidud esinemas Hummuli elanikele rahvamajas. Lisaks õpivad mõned lapsed klaverit ning jaanuarist alates projektipõhiselt ka veidi akordionit. Tegutsevad spordiringid, meisterdamising, laskmine ning võimalus on trenni teha Tõrvas spordisaalis. Käiakse erinevatel spordivõistlustel, kus on võidetud karikaid ja auhinnalisi kohti.

Uue asjana oleme saanud oma majas vaadata kino Peeter Männi eestvedamisel. Sügisel oli meil võimalus vaadata tasuta filme projekti „Kino maale” raames, jõulude eel vaatasime „Eia jõulud tondikakul” ja „Adamsite perekonda”. Veebruaris hakkame vaatama „Sipsikut”.

Mitmeid kordi on käidud Ugala

teatris, suuremad külastasid etendust „Kuidas minust sai HAPKOMAH?” ning kõigil soovijail oli võimalus vaadata „Tuhkatriinut”.

8. ja 9. klassi õpilased osalesid Valga muuseumis haridusprogrammis „Naiste ja laste õigused – valguses ja varjus”. Valga Gümnaasiumi õpilased korraldasid 5.-9. klassi õpilastele toidugastronomia õppepäeva.

Alanud on olümpiaadidel osalemine, teadmised pandi proovile emakeeleolümpiaadil. Tulemas on matemaatikavõistlus Känguru, millest meie kooli lapsed on alati osa võtnud. 6. ja 7. klass koguvad teadmisi KEAT koolitusel, mis lõpeb suvel laagriga.

Aastaid on olnud populaarne robotika, millega tegelemiseks ja võistlustel osalemiseks oleme saanud rahalisi toetusi projektidega nii Hitsalt kui ka Tõrva valla huvihariduse ja tegevuse toetuse rahastusest. Suur tänu vanematele, kes oma lapsi toetavad robotikaga tegelemisel.

Edukas võistkond koosnes viiest liikmest: Kalle, Tauri, Robin, Kevin ja juhendaja Janika Kase.

HUMMULI PÕHIKOOLI ROBOOTIKUD VÕITSID KARIKA JA PÄÄSESID FINAALI

Evelin Tiivel

1. veebruaril käis Hummuli Põhikooli suuremate robotikute meeskond Hummel Parksepa Keskkoolis iga-aastase robotikavõistluse FLL Kagu-Eesti eelvoorus. Võistlusest võttis osa 19 meeskonda, kellest 5 pääsesid FLL'i finaali, mis toimub 7. ja 8. märtsil Tallinnas.

First Lego League (FLL) on 9-16aastastele suunatud teaduse ja tehnoloogia populariseerimise programm vajalike teadmiste ja oskuste andmiseks. Võistlus koosneb robotivõistlusest, kus 2,5 minuti jooksul tuleb täita Lego Mindstorms robotiga erinevaid ülesandeid, ja projektist, mille käigus uurivad lapsed kindlat tõsiasjalist probleemi ning leiavad sellele innovatiivse lahenduse. Eelmisel hooajal osales sellel võistlusel üle maailma rohkem kui 50 000 meeskonda. 2019/2020 hooaja teemaks on Linnalooja (City Shaper). Eestis võistles 177 meeskonda.

Hummelile naeratas õnn ja nad pääsesid finaali. Poisid võitsid ka põhiväärtuste eest karika ja olid oma projektiga toa parimad ning esitlesid seda

kõigile. Meeskond koosnes neljast liikmest ja juhendajast: Kalle, Tauri, Robin, Kevin ja juhendaja Janika Kase.

Kevin arvates oli võistlus põnev ja meeldiv. Kalle võistlusest ja meeskonna võidust: „Minu arvates oli võistlus väga hästi korraldatud ja planeeritud. Kohtunikud ja teised kohalolijad olid väga meeldivad ning sõbralikud. Meeskonna võit oli ausalt öeldes vägagi üllatav, kuna Hummuli Põhikool võitis viimati karika 2016. aastal. Pääs finaali oli väga suur üllatus ja isegi natukene hirmutav, kuid ma olen päris kindel, et me saame sellega hakkama.” Juhendaja tödes, et heade saavutusteni jõuti pinga suure tööga.

Mõtleme juba uue sügise peale ning kutsume 1. klassi astujaid meie kooliga tutvuma ning avaldusi esitama.

Toredat kooliaasta jätku kõigile!

OHTLIKE JÄÄRMETE KOGUMISEST

Ohtlikud jäätmed on jäätmed, mis oma kahjuliku toime tõttu võivad olla ohtlikud tervisele, varale või keskkonnale. Ohtlikud jäätmed tuleb liigiti koguda ja panna eraldi kogumisvahenditesse. Põhjus on lihtne – ohtlikud jäätmed võivad segunedes põlema süttida või tekitada omavahel reageerides inimesele tõsiseid tervisekahjustusi.

Jäätmesaadus sätestab ohtlike jäätmete käitlemise eritingimused, pidades silmas kõrgendatud ohtu, mis nende jäätmete käitlemisel võib ilmned. Ohtlike jäätmete veol peab iga saadetisega kaasnema saatekiri. Sageli on ohtlike jäätmete saadetised kvalifitseeritavad ka ohtlike veostena vastavalt autoveo seadusele.

Tavaliselt kodumajapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed on

- aegunud ravimid;
- elavhõbeda kraadiklaasid ja elavhõbedalambid,

- pesuained ja kodukemikaalid (torupuhastusvahendid, küünelakieemaldid, juukselelakid, õhuvärskendid jms);
- vanaõli, õlised kaltsud, õlifiltrid, määrdeained;
- värvi-, laki-, liimi- vaigu- ja lahustijäägid;
- ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid, ohtlikke aineid sisaldavad pühkematerjalid,-
- väetised ja pestitsiidid;
- happed, leelised, fotokemikaalid;
- rotimürk jm biotsiidid;
- kompaktlambid (ehk säästupirnid), päevavalguslambid,
- patareid ja akud.

Ohtlike jäätmete hulka ei kuulu elektoonikajäätmed ja kodumasinad (külmkapid, televiisorid, elektripliidid jne), need kogutakse Tõrva valla jäätmejaamas eraldi ja saab ära anda

tasuta. Samuti ei kuulu ohtlike jäätmete hulka ka ehitus- ja lammutusjäätmed (puidu, metalli, betooni, telliste, klaasi ja muude ehitusmaterjalide jäätmed), erandiks on asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid (nt eterniit).

Tõrva valla jäätmejaamas on kõik vajalikud tingimused ning ohutusnõuded ohtlike jäätmete kogumiseks täidetud. Väljaspool jäätmejaama ohtlike jäätmete nõuetekohane kogumine eeldaks suuri lisakulutusi, mis ei ole mõistlik.

Tõrva valla jäätmejaam on avatud Härma karjääri territooriumil

T-K 8.00-15.00
N-R 12.00-18.00
L 10.00-18.00
P-E suletud

Täpsem informatsioon Tõrva valla jäätmejaama kohta: <https://torva.kovtp.ee/torva-valla-jaatmejaam>

LUGEJA KÜSIB, JURIST VASTAB

Lugeja küsib:

Meie ettevõttes juhtus kerge tööõnnetus, aga töötaja haiguslehele ei jäänud. Lugesin tööinspeksiooni kodulehelt, et tööõnnetuse uurimise tulemuste kohta tuleb raport koostada juhul, kui tööõnnetuse tagajärg on ajutine töövõimetus, raske kehavigastus või surm. Tööandja esitab raporti kannatanule või tema huvide kaitsjale ja Tööinspeksioonile kolme tööpäeva jooksul pärast tööõnnetuse uurimise lõpetamist. Palun selgitage, kas sellise õnnetuse fikseerin ainult ettevõttesiseselt ning raporti tööinspeksioonile saatma ei pea?

tuletada töötajatele meelde, et uks tuleks korralikult kinni panna või paigaldada uksele sulgur; teisel juhul tuleks sulgur korda teha. Kui selgub, et sulgur on pikemat aega rikkis, tuleks info liikumine läbi mõelda – kuidas jõuaks teadmine katkisest uksest kõige kiiremini töötajani, kes selle peaks parandama.

Esmapilgul tühistena tunduvate asjaolude kõrvaldamine on üheks eelduseks taoliste õnnetuste kordumise vältimiseks. Seetõttu tuleb tõsiselt võtta ka ohuolukordi ja neid uurida. Ohuolukord on õnnetus, kus õnneks keegi viga ei saanud. Näiteks kukub momendil tühjas kabinetis alla laeplaat ja kuna ruumis kedagi pole, ei saa keegi ka viga. Kui aga lage ei kontrollita, siis järgmine plaat võib juba töötajale pähe kukkuda. Kergete õnnetuste ja ohuolukordade uurimata jätmise võib järgmisel korral kaasa tuua juba hoopis raskemate tagajärgedega tööõnnetuse. Kergete juhtumite järgselt on lihtsam välja selgitada, mis ja miks juhtus, sest pole kannatanuid ning teavet on lihtsam koguda.

Kerge, töövõimetus mitte põhjustanud tööõnnetuse puhul ei ole tööõnnetuse raporti koostamine ning kannatanule ja Tööinspeksioonile esitamine kohustuslik. Kuid ka need tööõnnetused peab tööandja ettevõttesiseselt registreerima ning tegema uurimise tulemused teatavaks mitte ainult kannatanule, vaid ka töökeskkonnaspetsialistile, töökeskkonnakoostööle, töökeskkonnavolinikule ja teistele töötajate esindajatele. Kui tööandjal on mugav kõik õnnetused vormistada ühtemoodi, kasutades selleks tööõnnetuse raporti vormi, siis võib ta seda loomulikult teha, jättes näiteks täitmata lahtriid, mis konkreetset juhul ei ole nii olulised (nt ametikoha koodid).

TÕRVA MUUSIKAKOOLI ÕPILASED OSALESID NOORTE LAULJATE KONKURSIL SOLISTICA

Thea Leitmaa

Tõrva Muusikakooli direktor

31. jaanuaril ja 1. veebruaril toimus Kuressaare gümnaasiumis kõrgetasemeline Eesti noorte lauljate konkurss Solistica. Eelvooru registreerus 235 solisti. Žürii, kuhu kuulusid Stefan Airapetjan (laulja), Liina Saar (laulja-laulukirjutaja) ja Mikk Targo (produtsent ja Eesti Autorite Ühingu juhatuse esimees) valis demode põhjal lõppvoistlusele 60 lauljat, nende hulgas ka kolm Tõrva muusikakooli noort solisti.

Finaalis hindas lauljaid žürii koosseisus: muusik Tõnis Mägi, lauljad Sissi Nylia Benita ja Kristi Raias, ETV toimetaja-saatejuht Owe Petersell, muusik Ain Agan, muusikaõpetaja Jana Trink ning hääleseadja, helilooja ja Eesti Noorte Muusikaliteatri looja Kaarel Orumägi.

Konkursi *grand prix* võitis Hellika Otsar (Põlva Muusikakool, juhendajad Margot Suur ja Riivo Jõgi).

Igas vanuserühmas anti välja kuus auhinnalist kohta.

- Noorimas vanuserühmas (4.-6. kl) sai eripreemia hingestatud esituse eest Kelly Raudlam (Tõrva muusikakool, õp N. Hanson) Uno Naissoo lauluga „Mu kodu“.
- Vanuserühmas 7.-9. kl saavutas kuuenda koha Hans Markus Danilas (Tõrva muusikakool, õp

Hans Markus Danilas ja õpetaja Novella Hanson.

- N. Hanson), kes laulis Novella Hansoni Peep Ilmeti sõnadele loodud laulu „Kõikne“.
- Kiitust väaris ka Tõrva noormehe Egnar Hernitsa tubli esitus (õp N. Hanson).
- Õpetaja Novella Hanson pälvis žürii eritunnustuse - pühendumuse preemia.

„Ära hoiä ennast tagasi! Ära karda olla eriline! Lihtsalt laula oma hingest ja anna endast kõik. Julge proovida ja katsetada, sest iga esinemisega astud oma muusikuteel jälle sammukese edasi. Naudi muusikat!“ nii kõlalsid žüriiliikmete nõuanded noortele solistidele.

Kelly Raudlam sai eripreemia hingestatud esituse eest.

KULTUURIKAVA

- **24.02**
Tõrva valla perepäev
Tõrva Keskväljakul.
- **24.02 kell 12.00**
Teenetemärgi ja Tõrva valla
kultuuripreemia üleandmine
Tõrva Kirik-Kammersaalis.
- **6.03 kell 18.00**
PLMF esitleb "Laulud nais-
tele" Tõrva Kirik-
Kammersaalis.
- **7.03 kell 19.00**
Vanad aga kobedad/Meie
Mees ja Maie (Hendrik
Norman), külalisesineja SULO
Ala Rahvamajas.
- **20.03 kell 19.00**
Silvia Ilvese ja Paul Neitsovi
plaadiesitluskontsert Tõrva
Kirik-Kammersaalis.
- **22.03 kell 12.00**
Tõrva valla laulukarusell
Tõrva Kirik-Kammersaalis.
- **27.03 kell 19.00**
Tõrva näiteringi esieten-
dus „Arst vastu tahtmist“,
lavastaja Romet Piller Tõrva
Kultuurimajas.
- **28.03 kell 16.00**
Kontsert "Unustamatu Georg
Ots". Esinevad Rainer Vilu-
bass ja Maria Bachman –
klaver Tõrva Kirik-
Kammersaalis.
- **11.04 kell 16.00**
Huumoriõhtu "Tilk Tõrva"
Tõrva Tilkadega Tõrva
Kultuurimajas.
- **12.04 kell 12.00**
Selgeltnägijate tuur, produt-
sent Janar Pulk Tõrva
Kultuurimajas.

SPORDIKAVA

- **21.02 kell 19.00**
Tõrva Mälumängu II etapp-
Tõrva gümnaasiumi aulas.
- **22.02 kell 11.00**
Ritsu Karikas võrkpallis
Ritsu Spordibaasis.
- **24.02 algusega kell 11.15**
Tõrva Talvematk vol 3 "Tõrva
Liigub Vabariigi Terviseks!"
Tõrva gümnaasiumi pargist.
- **07.03**
Tõrva Siseorienteerumise III
osavõistlus Tõrva Spordihoones.
- **08.03**
Tõrva Talvematk vol 4
"Naistepäeva eri".

MULGI TALUARHITEKTUURIST TÕRVA VALLAS

Andres Rõigas

häärberite kaardikihi koostaja

Ajaloo jooksul on põhjalikult kirjel-
datud rehetare erilist tähendust eest-
lase teadvuses. Samuti on palju teoseid
pühendatud mõisatele ja mõisaarhi-
tektuurile. Samas on Eesti uuemas
arhitektuuriloos ja rahvakultuuris
vähem tähelepanu pälvinud talu-
häärberid, mis iseäranis Mulgimaal
hõlmavad olulise osa rahvusliku
identiteedi kujunemisloos. Häärbe-
rid, olles oluline ja huvitav nähtus
arhitektuurimaastikul, on nii seisuse
sümbol kui ka oluline maamärk Eesti
rahvusliku majanduse ja kapitalismi
kujunemisel. Teisalt ei saa taluhäärbe-
rite kujunemise lugu ja nende tund-
mist pidada kõige paremaks. Oska-
maks neid hinnata ja hoida, tuleb ka
see peatükk Eesti kultuuri- ja arhitek-
tuuriloos põhjalikumalt lahti kirju-
tada, tundma õppida ja teadvustada.

Ehitatud elumajaks

Kapitalismi areng ja sellega kaasnenud
raha- ja turumajanduslike suhete areng
tõi kaasa mitmeid muutusi nii juriidi-
listes ja lepingulistest valdkondades,
aga ka elukorralduses ja kogukondli-
kes suhetes. Olulisim muutus toimus
Eesti külalispere alates 19. sajandi kesk-
paigast, kui hakati ehitama rehetar-
rest lahku ehitatud hooned. Esime-
sena hakkasid sarnased hooned
kerkima ja välja kujunema Mulgi-
maal, sealhulgas Helme kihelkonnas.
Vanemad häärberid olid pikad
ja madalavõitu ühekorruselised
palkhooned koos poolkelpkatuse

Tõrva valla tuntuim taluhäärber on Sooglemäe. Foto: Andres Rõigas

Lehe ilmumise ajaks on mitmetes valla piirkondades koos kohapealsete asja-
tundjatega juba käidud ja hulk väärtuslikku informatsiooni üles tähendatud.
Soovides kasutada võimalikult täiuslikke andmeid ja kaardistada kõik tähe-
lepanu väärivad hooned, palume meid huvitavatest hoonetest märku anda
telefonile 53420346 või andres.roigas@gmail.com

Sellisel saame koostada kvaliteetse valla üldplaneeringu ja koostada
korrektse ülevaate nii tänastele elanikele kui ka säilitamiseks tulevastele
põlvkondadele.

ja rõhtsa laudvoodriga. Oma moelt
sarnanesid nad niiviisi tolaeagsete
ametihoonetega nagu vallamajad
või pastoraat, kuid mõned neist olid
isegi võrreldavad väiksemate mõisa-
hoonetega.

Erinevalt endisaegsetest mitme-
otstarbelistest rehetaredest on

häärber ehitatud üksnes elumajaks.
Üldistes joontes on traditsioonili-
seks peetud, et häärberil on suuru-
sest tulenevalt kaks korstnat ja kaks
sissepääsu (üks neist veranda). Sageli
oli neil sissepääsudel ka ülesanne
juhatada keskmisest sissepääsust
pererahva ruumidesse ning otsmisest

tööpere ruumidesse ja kööki. Palju-
des häärberites oli veel saal (sageli
kahepoolsete ustega) ja suuremates
ka peremehe kirjutustuba. Ajaloo-
tuultes on tänaseks paljude säilinud
häärberite välimus ja siseruumid
oluliselt ümber ehitatud, kuid üldju-
hul on säilinud hoonete iseloomuli-
kud jooned ja väline väärikus.

Häärberite kaardistamine

Tänuväärse töö on taluhäärberite
uurimisel teinud Heiki Pärdi Eesti
Vabaõhumuuseumist ja suur osa
Helme kihelkonna hoonetest on
leidnud kajastamist kolmeosalisest
koguteoses „Eesti taluhäärberid“.
Eraldi Helme kihelkonna häärberid
(erinevalt Halliste ja Karksi kihel-
konnast) käsitletud ei ole. Teisalt
on mitmete häärberite käekäiku
vaadeldud ajalooliste dokumentide
põhjal ja viimastest kirjeldustest
on möödunud piisavalt pikk ajape-
riod, mis annab põhjuse vaadelda
nende hoonete tänast olukorda
põhjalikumalt.

Tõrva valla koostatava üldplanee-
ringu üheks osaks on vallas asuvad
taluhäärberid. Eesmärgiks on
kirjeldada ja kaardistada kõik säili-
nud taluhäärberid, saades ülevaate
tänapäevast olukorrast ja kaugemas
perspektiivis jäädvustada niiviisi
oluline peatükk Eesti ja Mulgimaa
arhitektuuriloos.

MULGIMAA PEREMÄNG ALUSTAB ETTEVALMISTUSEGA JA OOTAB LIITUMA UUSI MÄNGUPUNKTE JA PERESID!

Foto: Tiit Ehrepreis

SOBID MÄNGUPUNKTIKS, kui
oled nõus oma külamaja, ettevõtte,
talu ukseid lahti hoidma 12.00 -
18.00 selle eest raha võtmata, küll
aga võid müüa kohalikku kaupa,
teha vahvaid töötubasid.

Kõigile mängupunktile on

mõeldud üks ühine kokkusaamine
27- 28. märtsil (koht täpsustub), kus
saame omavahel tuttavaks ja tutvus-
tame mängu põhimõtteid. Mõtleme
koos, milliseid tegevusi tahame
küllastajatele pakkuda ja õpime
rääkima oma lugusid.

SOBID KÜLALISPEREKS, kui sulle
teeb rõõmu külaliste vastuvõtmine
oma perre (mängupäevadel alates
18.00), et koos midagi huvitavat teha
- kodused toimetused, jalutuskäigud,
jutuajamised jne. Vastuvõtutasu on
sinu enda kujundada.

Ka külalisperedele korraldame
ühise info/koolituspäeva, kus käime
läbi erinevaid teemasid: oma tege-
vuse planeerimine, tutvustamine,
lugude rääkimine jne.

Sellel aastal on igal kihelkonnal oma mängupäev.

- 14. juuni - Halliste kihelkond
(piirkonnajuht Anneli Pälasing)
- 27. juuni - Tarvaste kihelkond

- (piirkonnajuht Aili Anderson)
- 4. juuli - Helme kihelkond
(piirkonnajuht Ilona Tiigi)
- 21. august - Karksi kihelkond
(piirkonnajuht Anneli Anijärvi)
- 5. september - Paistu kihelkond
(piirkonnajuht Külli Allikvee)

Rohkem infot leiad Mulgimaa Peremängu FB lehelt.

Jaanika Toome
Viljandimaa Arenduskeskus
Kodanikeühenduste konsultant
mob : 5788 0245
Tel : 433 0446
jaanika.toome@viljandimaa.ee

JAKOB HURT HELMES – 150 AASTAT TAGASI

Ants Parktal, Koorküla

6. juulil 1870. aastal kogunesid Helmes köster Andres Erlemanni köstrimajas silmapaistvamad eesti rahvuslikud tegelased, et omavahel nõu pidada Eesti ärkamisaja põletavate tegemiste üle.

Nõupidamine Helmes

Osa võtsid J. V. Jannsen, C. R. Jakobson, J. Hurt, Suure-Jaani köster J. Kapp, Halliste köster A. Rosenberg, õpetajad A. Säbelmann Valgast, J. Rosenberg Tallinnast, M. Jakobson Helmest ja J. Adamson Paistust, taluperemehed H. Henno ja P. Ainson ning kohtumise korraldajad Helme köster A. Erlemann ja Tarvastu köster-koolmeister H. Wühner. Nende vanemate tegelaste kõrval võtsid aga nõupidamisest osa ka need neli üliõpilast: H. Treffner, M. Wühner, A. Kurrikoff ja H. Rosenthal. Need üliõpilased olid just 1870. aasta kevadtalvel liitunud Kalevi poja ringiks, millest vanemate tegelestena võtsid osa ka Hurt ja Jannsen ning millest hiljem võrsus meie vanim Eesti Üliõpilaste Selts.

Jakob Hurda reis Otepäält Helme kulges Jannsenite perekonna üüritud plaanvankris koos J. V. Jannseni, Eugenie Jannseni, L. Koidula, C. R. Jakobsoni, H. Rosenthali ja gümnaasist Carl Johansoniga. Reis möödus igati mõnusalt, öösel pajatasid Hurt ja Jakobson vaheldumisi muinasjutte, nii et keegi ei saanud uinuda. Teel tehti mitmeid peatusi, sest Eugenie Jannseni hinnangu kohaselt „ammendamatu isuga“ Hurt ei lasknud ühtegi maakörtsi mööda.

Hurda ettekanne

Jakob Hurt pidas Helmes ettekande teemal „Meie koolitatud ja haritud meestest“. Hurt kõneles eesti rahvuse tulevikuvõimalustest ajal, mil polnud üldse kindel, kas eesti rahvas jääb püsima või mitte.

Jakob Hurt. Graafika: Ernst Kollom

Kahtlejad leidis ka eestlastest haritlaste endi seas, kes nägid Eesti tulevikku kas saksastumises või venestumises. Oma rahvusest võõrandumise tagajärge iseloomustas Hurt järgmiselt: „...nad ei nuta nutjatega ega ole rõõmsad rõõmsatega. Nad käivad võõrast viisi eloteed ja ei näe nähes, ei kuule kuuldes, mis Eestimaal sünnib. Nad on elusalt surnud, see on minu ja muide lühikene tunnistus. Ja nõnda

jäävad nad eemale Eestirahva elust ja olost, õnnest ja õnnetusest.“

Hurt oli mures, et eesti rahva ärkamisajal, eesti keelt ja eestlase meelt mõistvad koolitatud mehed, keda just nüüd rahvas hädasti vajab, hoopistükki rahvast eemalduvad. Rahvast ärapööramise juuri näeb Hurt orjaajas: „Orja põlve ahelad on kül murtud, aga haavad, mis nad sügavasse Eesti ihusse lõikasivad, on alles verised ja

mädased. Orjapõlv oli raske, täis häda ja ohto, mis siis ime, kui inimesed temast pääseda ja põgeneda tahtsivad.“

Oma rahvuse salgamine ja parem ametikoht, mis on olnud vanad viisid orjustest pääsemiseks, on ärkamisajal Hurda meelest kahjuline ja poolik viis. Eriti seetõttu, et tänasel päeval eestlase mehine meel poolikut põlgab. Oma rahvuse omas meeles ära kaotanud inimesi kirjeldab Hurt järgmiselt: „Nad on rikutud loomad ja muud tallitavad nendega, keda tahavad. Et lugu pidamine sest, mis Looja temale k o d u n t kaasa kinkinud, kadunud, siis kasvab üks iseäraline rahutu meel ja kaksipidi mõtleja vaim sisse. Midagi oma isamaal ei tee temale rõõmu; mis muile kallis, kosutav, rõõmustav ja tulisele elule äratav, on talle järe; ta otsib oma sugust rõõmu ja see on sagedaste saadana rõõm. Omas kaksiti mõtlemisses on ta tõsise elo varanduste hinna meelest lasknud minna ja et inimene ommetigi midagi otsib ja püüab, otsib ja püüab ta ükski mammonat, seda võib ta kättega katsuda, et see üks vara on. Kõik vaimulisem ja ülem püüdmine ja ihkamine on temal tundmata.“ Kas ei iseloomusta ärkamisajast pärit Hurda mõtted paljude eesti inimeste meeleilma ka tänasel päeval?

Ajalooline kõne

Ajaloolane ja poliitik Hans Kruus iseloomustab Hurda 6. juulil 1870. aastal Helmes peetud kõnet järgmiselt: „See kõne sisaldas oma aja kohta ülitähtsaid mõtteid, mis on hinnatavad eesti rahvusliku ideoloogia oluliste elementide sõnastusena ja põhjendusena. See oli kõigepealt kirglik rahvusliku truuduse õhutus ja rahvusliku eneseväärtuse kuulutus, mis leidis palju südameist tulevaid sõnu haritud rahvaliidmetele oma rahvuse salgamiseks ja põlastamiseks ja selle söitlemiseks.“ Mart Laar kirjutab: „Kuulajates äratas Hurda leegitsev

rahvusluse kuulutus igal juhul vapustavat mõju. Pisarates Jannsen tänas Hurta kohalolijate nimel, kiidusõnadena polnud kitsi ka Jakobson.“

Mure rahvusliku truuduse ja eneseväärtuse puudumise üle on ka tänase päeva iseseisvas Eestis endiselt olemas, koloniseerimise ja enesekoloniseerimise mõjud eesti inimeste igapäevases käitumises ja meeleilmas äratuntavad. Kui Helme kõne oli mõeldud saksastavatele ja venestavatele õpetajatele, siis kellele võiks Jakob Hurda kõne tänasel päeval olla suunatud? Kas need inimesed, kellega Hurt täna räägib, end ära tunnevad ja aru saavad, et olles oma rahvusest eemale jäänud, on nad ka rahvuslikud väärtused kaotanud? Inimesed, kellele Hurda sõnad endiselt väärtust ja kosutust pakuvad, võivad vaid tänulikud olla sellise mõtleja ja rahvuslase kohalolekust Eestis, nii kui seda oli Jakob Hurt. Mees, kes valutas südant oma rahva saatuse üle ning pühendas kogu oma elu eesti rahvale!

Varsti saab kümme aastat, kui hulk tänapäeva Eesti koolitatud mehi ja naisi tähistas Hurda Helme kõne 140. aastapäeva Köstrimäe konverentsiga. Loodame, et tänavu, kui Jakob Hurda Helme kõne pidamisest möödub 150 aastat, Eesti riik sündmust ka vääriliselt tähistab.

Kasutatud kirjandus:

Jakob Hurda kõned ja avalikud kirjad. (1939) Toim. H. Kruus. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts.
Laar, M. (1995) Raamat Jakob Hurdast. Tartu: Ilmamaa.
Põldmäe, R. (1988) Noor Jakob Hurt. Tallinn: Eesti Raamat.
Tuglas, F. (1958) Eesti Kirjameeste Selts. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
Valdman, H. Helme konverents kordus 140 aasta järel. Helme-Tõrva Elu, 8 (248), 19. august 2010.

Selline näeb välja kadunud andur.

LIMNOLOOGIAKESKUS OTSIB KADUNUD ANDURIT!

Otsime Väiksesse Emajõkke paigutatud fotol kujutatud andurit. Anduri panime jõkke Pikasilla sillast veidi ülesvoolu 2018. aasta juunikuus. Eesmärgiks oli mõõta jõe sügavamates kihtides hapnikuolusid ja temperatuuri. Komplekt koosnes ankrust, köiest ja poist, viimasel oli ka telefoninumber. Kuna koht

osutus väga populaarseks kalastuskohaks, siis võib arvata, et see sattus mõne püügiriista otsa ja võeti välja või lohustati teise kohta. Siinkohal palume inimeste abi anduri leidmiseks. Midagi peale hakata sellega tavainimesel ei ole, kuid meile on olulised nii andmed kui ka andur ise. Ka on mingil määral arusaadav

vette paigutatud esemete väljakorjamine ja kaasavõtmine, kuid edaspidi võiks need siiski jätta sinna, kus nad on, kuna kellelegi teisele võivad need olla väga olulised. Igasugune info on oodatud Tõrva Teataja toimetuse kontaktidele või e-mailile feldmann@emu.ee.

VESI ON MEIL PUHAS

Tõrva valla haldusterritooriumil oli 2019. aasta lõpu seisuga kolm joogivee käitlejat (OÜ Tõrva Veejõud, Kristamus OÜ ja Taagepera Loss OÜ) ja 14 veevärki.

Joogivee kvaliteeti kontrollib regulaarselt joogivee käitleja ning pisteliselt Terviseamet Kõikidele ühisveevärkidele on paigaldatud veetötlusseadmed. Tõrva valla ühisveevärkides joogivesi vastab joogivee kvaliteedi nõuetele.

Tõrva vallas on kaks ametlikku supluskohta - Riiska järve supluskoht ja Vanamõisa järve supluskoht. Vastavalt koostatud ja kinnitatud suplusvee seirekalendrile võeti 2019. a suplushooajal Riiska järve ja Vanamõisa järve supluskohast neli suplusvee proovi, lisaks võttis amet ühe proovi järelevalve korras kummastki supluskohast. Tõrva valla mõlema supluskohta vee kvaliteet (2016-2019) kuulub klassi väga hea.

Analüüsides tulemustega saab tutvuda joogivee terviseohutuse infosüsteemis (VTI) ning VTI kaudu vee kvaliteedi andmed avalikustatakse ameti kodulehel. Teavet Tõrva valla joogivee ja suplusvee kvaliteedi kohta leiate Terviseameti kodulehel.

www.puurvesi.ee

- Puurkaevude ja maasoojus-puuraukude puurimine, projekteerimine ning hooldus.
- Vee- ja kanalisatsioonitorustiku rajamine, reoveemahutite, septikute, biopuhastite, süvaveepumpade ja veefiltrite paigaldus ning hooldus.

+372 5569 4310; taavi@puurvesi.ee puurvesi

Pneumaatika silindrid, klapid, liited

Võta meiega ühendust

- ▶ SMC Automation OÜ
- ▶ +372 551 0203
- ▶ martin@smcee.ee

...vaata lisaks: www.smcee.ee

Ostan vanemat eesti kunsti.

Sobivusel maksan ausat hinda.

53416769 või info.

lercon@gmail.com

Ostan segumasina

55621321

www.saag24.ee

 Leiad meid ka Facebookis!

ELVA - OLEREXI TANKLA VASTAS
VALGA - VALGUSFOORI JUURES
OTEPÄÄ - TECHNE TÖÖKOJA KÕRVAL
VILJANDI - RAELI AUTOKESKUS

AIA - JA METSATEHNIKA MÜÜK | HOOLDUS | RENT

Mootorsaag MS 231

399,00 €
~~449,00 €~~

Mootorsaag CS-420ES, ECHO

299,00 €
~~369,00 €~~

**ESINDUSTES KÕIK TAVAHINNAGA
STIHL JA HH RIIDED ALATES -20%**

Pakkumised kehtivad märtsi lõpuni või kuni kaupa jätkub!

**ÄRA OOTA KEVADENI,
TOO OMA ARMAS KODUABILINE HOOLDUSESSE JUBA TÄNA!
VÕI KÜSI NÕU VANA VÄLJAVAHETAMISEKS.**

Vajad betooni? Meie aitame!

AASTARINGSELT!

VILJANDI TN. 82C, VALGA +372 5883 9223 info@valgabetoon.ee, www.valgabetoon.ee

VASTLAD KIRIKUS LASTEGA NING KEVADREIS PÕLVASSE

Arvo Lasting

Juba neljandat aastat on Eesti luterlikke kogudusi loositud eestpalve-paaridesse. Sellises loosimises on soovitud osaleda umbes pooled kogudused. Tänavu on Helme Maarja kogudus loositud eestpalvepaari Põlva Maarja kogudusega. Kogu aasta jooksul peame üksteist meeles kõikvõimalikel palvehetkedel. Neid palveid teeme ju jumalateenistustel, ka palveringides, aga samuti on väga tänuväärt, kui me oma isiklikel palvehetkedel Põlva kogudust meeles peame. Samasse eestpalvegruppi kaasame Taagepera kogudusegi.

Kuid selline eestpalvepartnerlus äratav kogudusi põhjalikumaltki vastastikusele tähelepanule. Nii oleme leidnud ideid oma väljasõitude korraldamiseks. Ka Põlva kogudus ootab meid külla: on juba konkreetse kutse esitanud.

Kuna suvi on küllalt lühike ja toimekas, siis teeme seekordse visiidi juba kohe kevade alguses

ehk 22. märtsil. Jumalateenistus Põlva kirikus algab samuti kell 11. Põlva koguduse õpetaja on Toomas Nigola. Külakostiks viime siis aga oma jutluse ning muidki häid ande. Oma visiidil tutvume kindlasti lähemalt Põlva koguduse elu, töö ning kirikuga. Põlva kihelkonna ajalugu on sama pikk nagu Helme kihelkonnal ehk kirik on olnud siin juba 13. sajandist. Pärast kiriku hävimist tulekahjus on see uuesti üles ehitatud 17. sajandil ning juurdeehitust tehtud 19. sajandil. Põlva Maarja kogudus on aga hakanud ka tegelema haridustööga. Äsja on asutatud Põlva Jakobi kool, seda Tartu kristliku Peetri kooli Põlva õppekohana. Kool on üks olulisi teemasid, mille eest Põlva kogudus soovib meilt püsivat eestpalvetamist. Põlvas paiknevad kirik ja kool õnnelikult kesklinnas teiste tähtsate asutuste lähedal. Saame kõigest täpsemalt kuulda ja ilmselt ka näha oma külaskäigul.

Põlva kihelkonnast on pärit meie õpetaja Valter Vaasagi. Meie praeguse õpetaja juured on aga Kanepis ja oma väljasõidul soovime peatuda Kanepi kirikuski.

Aga käesolev kuu on siiski veel talvekuu. Sel aastal tähendab juba mõni lumehelbeke talve. Kuidagi soovime vastu võtta vastlapäeva, mis on 25. veebruaril. Kirikus peame vastlapäeva ära pühapäeval, 23. veebruaril ja kutsume kohale lapsi. Korraldame lihtsa jumalateenistuse. Kui ilm lubab, siis läheme õue, st et palume riietuda soojalt. Kui sünnib talve- ja lumeime, siis saame tulla kelkudega liugu laskma. Või läheme matkama-jalutama. Ühtaegu pühitseme Eesti sünnipäeva. Aga teame ka, et pärast vastlaid algab paastuaeg – selgitame selle tähendust. Vihmase ja tormise ilma puhul leiame tegevust kirikus.

Foto: Neil Viskov

TEATED

- 23. veebr kl 11 KUTSUME LAPSI. Perejumalateenistus Helme kirikus. Jalutuskäik õues. Kaasa soojad riided, võib-olla kelk. Halva ilmaga tubane tegevus.
- 26. veebr kl 11 palvepäeva jumalateenistus armulauaga Helme kirikus.
- 1. märtsil kl 11 armulauaga jumalateenistus Helme kirikus.

- 1. märtsil kl 14 jumalateenistus Taagepera kirikus ja nõukogu koosolek.
- 8. märtsil kl 11 armulauaga jumalateenistus Helme kirikus, õp Lea Kärson.
- 15. märtsil kl 11 armulauaga jumalateenistus Helme kirikus.
- 22. märtsil sõidame Põlva kirikusse kell 9.30 Tõrva bussijaamast, sõiduhind 10 eurot. Palume end kirja panna Helme kirikus.
- TÕRVA MISJONIMAJAS jumalateenistused pühapäeviti kl 15. Hommikupalvused esmaspäeviti kl 11. Pühapäevakool kaks korda kuus.
- P, 23. veebr kl 10 küllasõit Otepäele.

THKK müüb

Lõhutud lepa küttepuid, pikkustes 25 kuni 60 cm.
Hind 37-40 €
kuiva puud, pikkuses 30, 40 ja 50 cm hinnaga 47-50 €

Tasuta transport Tõrva linn (kuni 5 km linna ümbruses)

Tel: 56 51820

HELISTA! +372 567 514 68

www.stoneandcrystal.ee

Pottsepatööd
Loodusehitus
Üldehitus

OSTAME METSAKINNISTUID, KASVAVA METSA RAIEÕIGUST, PÕLLUMAAD KOOS METSAGA

+372 515 6858
info@forestreserves.ee
www.maa.ee

OÜ ESTEST PR ostab metsa- ja põllumaad.

Tel 50 45 215, 51 45 215, info@est-land.ee

Ostame kasvavat metsa, põllumaad ja metsakinnistuid hinnaga kuni 10 000 eurot/ha. Kinnistud võivad olla tehtud raietega või asetseada piiranguvööndis. Tel: 56 111 900

Kärstna Vili OÜ koostöös Baltic Barley OÜ,ga

Võtame rendile põllumaad Viljandimaal Mulgi vallas, Viljandi vallas, Valgamaal Tõrva vallas ja lähiumbruses.

Võtame rendile:

põllumaad

Püsirohumaad

Mahe põllumaad

Võsastunud põllumaad

Pakume teile parima lahenduse ja õiglase hinnal

Info: karstna.vili@gmail.com, +372 5627 2188

KASVAVA METSA OST KINNISTUTE OST PÕLLUMAA OST

Vallikraavi 2, Tartu +372 55 40 150
info@metsainvest.ee metsainvest

KÜTTEKOLDED ja KORSTNAD KORDA!

Tellige varakult kütteseadmete puhastus ja remonttööd!

Valga Tuletõrjeühing

- Korstnapühkimisteenus tolmuimejaga
- Pottsepatööd (korstnad, pliigid, ahjud jne)
- Kortermajade ventilatsioonisüsteemi puhastamine
- Tulekustutite ja suitsuandurite kontroll, hooldus, müük

Valga, Puiestee 2, E-R 8-17
Tel 5333 5233, 766 1009 ja 521 0357
valga.tuletorje@gmail.com

Hea Tõrva valla rahvas!

Kui soovid osta või müüa kinnisvara aga pole aega või oskusi sellega tegelemiseks, siis võta minuga julgelt ühendust!

Oman 16 aasta pikkust maakleri töökogemust!

Oodatud kõik Lõuna-Eesti pakkumised!

Kontakt: Janek Moros, Tel: 529 4294 või info@varaleidja.ee

SOKA TALU PERERAHVAS NAUDIB IGAT HETKE

Vello Jaska

Pikasilla lähistel oleva Soka talu peremees Mati Sild ja tema abikaasa Tea alustasid vestlust möödunud aegadest.

„Minu isa Uno Sild töötas Helge Tee, hilisema nimega Ljahhovi-nim kolhoosi kütuselaos ja hoidis korras ka osakonna töökoja lao ning raamatupidamise. Ema Asta oli elupõline kolhoosi noorkarjakasvataja. Vabadel hetkedel aga rügasid kodus: talitasid loomi ja harisid aiamaad. Aga kui isal tuju tuli, võttis akordioni sülle ja laskis lool tulla. Sageli pani ka ema oma hääle kõlama. Siia laulsid nad kahehäälselt nii, et kogu laotus helises,” nendib Mati Sild, et küllap on temale endalegi nendest kodustest kontsertidest laulupisik külge jäänud.

Kontroll oli tugev

Sügaval stagnaajal võis loomi pidada ainult nii palju, kui eeskirjad ette nägid. Aga tegelikult püüti neid ikka rohkem soetada. Probleemide vältimiseks tehti kõik selleks, et nad võõrastele silma ei jääks. „Ehitati isegi vastavaid peidikuid ning jälgiti, et lauda ukсед kogu aeg lukus oleks. Ja aiamaid käidi üle mõõtmast. Et jumala eest ühtegi vagu üle lubatud normi üles küntud ei oleks. Jube aeg oli,” tunnistab peremees.

„Aga millestki pidi ju elama. Kolhoosist saadav palk oli nii armetu, et sellest ei jätkunud kauaks. Alles siis, kui okupatsioonivõim olude sunnil lõdvemaks muutus, sai hakata oma elu inimväärsemaks muutma,” rääkisid oma vanemate töö jätkaja, praegune Soka talu peremees Mati Sild ja tema abikaasa Tea.

Nende sõnul kasvatati Vene valitsuse lõpu poole majapidamises palju igasuguseid loomi. Lehmade ja vasikate karjakopid ulatusid otse elumajani. Iga vaba maalapp kasutati ära. Vähemalt kord kuus tapeti siga. Liha jätkus endale ja sai müüa ka. Igast asjast, mis laudast või aiast tuli, sai raha teha. Käidi isegi Leningradis õunu müümas. Mäletatavasti oli enne revolutsiooni aastapäeva kaubal kõige suurem minek, sest venelased elasid peaaegu nalja piiril, aga pidutseda tahtsid. Sellepärast osteti ära kõik, mis turgu viidud. Tagasi tulles olid taskud raha täis.

Kogukonna päästeamet

„Eesti Vabariigi algusaastatel läks elu oodatust mõneti raskemaks. Kui KEK tegevuse lõpetas, oli kõige keerulisem, sest mina jäin töötuks ja uut

Pikasilla lähistel oleva Soka talu peremees Mati Sild koos abikaasa Teaga oma kauni kodumaja ees. Foto: Vello Jaska

töökohta ei paistnud esialgu kuskilt. Et pisutki raha saada, hakkasin oma kodukandis ümberkaudsete inimeste aiamaid harima, masinaid remontima, puid vedama jne. Õnneks oli vastav tehnika olemas. Olin peaaegu küla sulase staatuses. Või naljaga pooleks öeldes kogukonna päästeamet. Mõne abivajaja jaoks koguni tolle aja kanglane, sest rabsin nendel aegadel töötada nii, et polnud öö ega päeva vahet. Mis teha. Raha oli vaja. Kuigi suur osa teenistusest läks kütuse, õlide ja varuosade peale, jäi midagi ikka näppude vahele ka. Sellisel moel sai küll kuidagi ära elada, aga lapsi koolitada ja endale midagi lubada polnud võimalik,” meenutas Mati Sild.

Sõber tuli appi

Vanasõna ütleb, et kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem. Nii juhtus temagagi. „Ühel hetkel läks elu nii hulluks, et pidin minema Olav Napritsonilt raha laenama. Olav ütles, et ma annan sulle võimaluse, kuidas jalad alla saad. Mine minu poja Peetri firmasse metsaveoautojuhiks. Läksingi. Ja ei kahetse. See oli hea firma,” räägib mees, et oli väga rahul, et sai korraliku töökoha ja kindla palga peale.

Töö kõrvalt sai aega ka tehnikaspordiga tegelda. Mati Sild oli veoautokrossi võidusõitja ja küllaltki edukas - liidu tasemel esimese kolme hulgas kindlasti.

„Alustasin krossisõitu 1970. aastatel ja sõitsin 1993. aastani. See kõik käis töö- ja öötundide kõrvalt. Kogu Baltikum sai läbi sõidetud. Jõudsin NSV Liidu meistersoprtlase kandidaadini välja. Oleks meistriks saanud, aga enne läks NSV Liit laiali. 1975. aastast olen ka jahimees. Rohkem kui saak tõmbab mind mõnus seltskond ja looduses viibimine. Abikaasa Tea käib aga Riidaja käsitööringis. Samas püüame jõudumööda ka külaelu edendamisele kaasa aidata,” rääkis mitmekülgsete võimetega mees.

Kaunis elamine

„Nüüd on meie elu varasemaga võrreldes nagu lill. Kodu on ilusaks tehtud ja ümbrus korras. Loomi küll enam pidada ei tasu, aga aiasaadused on kõik omast käest võtta. Kartulid, kaalikad, kapsad, porgandid jne peavad ikka oma aiamaalt tulema. Samuti maasikad ja vaarikad, sest need on kõige keemiavabamad ja maitavamad. Ise kasvatame kõik

taimed ette ja istutame maha. Endised kopliaiad lammutasime ära ja karjamaad muutsime haljasaladeks,” ütles talu peremees.

„Lilli on meil ka igasuguseid. Nii amplites kui peenardel. Öitsemise ajal on siin nii palju ilu, et aina imesta. Kõik rajatised siin ümber ringi on Mati oma kätega teinud. Seda kodu- ja hingesoost, mis siit õhkub, on kirjeldamatult. Meie teeme kõik selleks, et lastel ja lastelastel oleks koht, kus olla ja kuhu tulla. Nendest on suur rõõm,” lisas perenaine Tea.

2007. aastal omistati Soka talule kauni kodu tiitel. Kaunis kodu toob pere kokku. „Meie lapsed Kadi ja Silja ning lapselapsed Isabella Loretta, Anete ja Lisandra on oma kodutalusse lausa armunud,” väitis pereema. Samas lisas ta, et Anete lõpetab kevadel Sütevaka gümnaasiumi. Ta on juba kolm korda Ameerikas käinud. Sealses ülikoolis kavatseb ta ka oma haridusteed jätkata.

„Igal ajal on oma rõõmud ja mured. Aga praegu naudime küll igat hetke,” ütlesid Soka talu peremees Mati Sild ja tema abikaasa Tea rahulolevalt.

ONU TUNTUD VABADUSVÕITLEJA

Mati onu Alfred Sild sündis 31. märtsil 1922. aastal Soka talus. Koolitee algas Pikasilla algkoolis ning jätkus Tõrva progümnaasiumis.

Juba õpilasena kuulus Alfred Sild Kaitseleidu Valgamaa maleva Helme malevkonna Tõrva õppurühma koosseisu.

Teise maailmasõja päevil teenis Sild kohalikus omakaitseüksuses ja võttis osa lahingutest Tartu lähistel. Septembris 1941 astus ta Viljandi 38. kaitsepataljoni ridadesse. Oktoobris 1942 pääses Alfred Sild värbamiskomisjoni valikul Eesti Leegioni. Saanud väljaõppe Poolas, suunati pataljon 1943. aasta aprillis Ukrainasse.

Rinde taandumist katvates tõkestuslahingutes sai Alfred kergelt haavata, kuid jäi allohvitseri ja rühmavanemana rivisse. Teda autasustati teenete eest Idamedali, Rünnaümärgi ja Raudristi II klassiga. 1943. aasta detsembris sai Alfred Sild suunamise Saksamaale ohvitseride kooli.

Selle lõpetamise järel septembris 1944 lähetati ta 20. Eesti Diviisi käsutusse väljaõppeühemaks, hiljem kompanii-ülema. Selleks ajaks oli ta juba välja teeninud Raudristi I klassi.

Alfred Sillal tuli läbida ka „Tšehhi põrgu”, kus pandi ta rivisse kogupaugu ootele, kuid õnnelik juhus päästis ja ta anti venelastele üle. Järgnesid piinarikkad aastad vangilaagris, kuid Alfred Sild elas need üle.

1992. aastal kutsuti leitnant Alfred Sild tööle taasloodud Kaitseleidu Valgamaa maleva väljaõppe instruktoriks. Vanuse tõttu vabastati ta sellelt ametipostilt 1995. aastal.

Juba 1991. aastal moodustas ta Valgamaa Vabadusvõitlejate Ühenduse, mille esimeheks oli ta elu lõpuni. Lisaks kuulus ta veel pataljon „Narva” veteranide klubi „Wiking-Narva” juhatusse.

Alfred Sild on Kotkaristi IV klassi kavalier ning Valgamaa maleva auliige. Tal on kuus lahinguliste teenete medalit, seitse teeneteristi ja neli väeosade mälestusmedalit.